

Difs.

515.

THE HISTORY OF THE
LIFE OF THE
LORD OF THE
TREASURY OF THE
COMMONS OF GREAT
BRITAIN

AND OF THE
OFFICE OF THE
SECRETARY OF THE
TREASURY OF THE
COMMONS OF GREAT
BRITAIN

Diff. 515.

**VOX TONITRUI
IN ROTA
SIVE
LEGITIMA AC VERIOR
CONSCIENTIA**

QUAM

**In Communi Studio Exemptæ
Congregationis Benedictino - Bavaricæ
sub Titulo SS. Angelorum Custodum, p. t. in
Celeberrimo, ac Exempto Monasterio SS. Marini
& Aniani ROTÆ ad Oenum erecto,**

PRÆSIDE

P. BERNARDO SCHALLHAMBER,
Ord. S. Ben. ex Antiquissimo & Exempto Mo-
nasterio Tegernseensi SS. Theologiæ Pro-
fessore Ordinariô,

Conscientiæ minùs veræ ac Legitimæ

Pro certamine Scholastico opponent

RR. RR. & Doctissimi

**FF. ANSELMUS RIEGER, & WILI-
BALDUS HENIGLER,** eundem S. Ordinem,
& Congregat. in Celeberrimo ac Exempto Monasterio
Montis S. Andæ Professi, SS. Theol. & SS. Ca-
nonum Studiosi,

Ad diem Mensis Augusti Annô 1732.

Cum Permissu Superiorum.

**Ratisbonæ, Typis JOANNIS BAPTISTÆ
LANG, Episcopalis, Ratisb. Typographi,**

REVERENDISSIMO,

PERILLUSTRI ET AMPLIS-

SIMO

PRÆSULI,

AC

DOMINO DOMINO

MAURO

**Celeberrimi & Exempti
Monasterii Montis Sancti An-
dex Ordinis SS. P. Bened.**

ABBATI

**Vigilantissimo, & Administra-
tori in Paring &c. &c.**

*Domino Domino suo perquam
Gratioso, Patri, ac Mecenati obser-
vandissimo.*

*Reverendissime, Perillustris, &
Amplissime*

PRÆSUL,

Domine Domine perquàm
Gratiose, Pater, ac Mæcenas
observandissime.

NE terrearis Reveren-
dissime PRÆSUL
hâc VOCE TONITRUI,
quâ non tam aures, quàm Gra-
tiosas Manus Tuas venerabundi
petimus: tantum quippe abest,
ut horridum fulmen, grandi-
nem,

nem, aut incendium post se trahat vox ista, ut ea potius perpetuò à nobis avertat, & plusquam omnium compulsus campanarum longissimè repellat, & abigat. Sacrosancta fanè Lypsana, quibûs jam diu abundat Mons Sanctus, vix tantâ vî pollent ad arcendas noxias tempestates, & injurias aëris, quantâ Tonitruum istud, seu *Legitima ac verior Conscientia*, ad avertendum ferale Fulmen & Tonitruum illud tremendi Judicis: *Discedite à me maledicti in ignem æternum &c. Math. 25. v. 41.* Quò minùs námque in præsentí vita per *spatiosam cum multis*, aut *latiorem & lætiorém viam* discedimus à VERITATE; eò minùs

minùs cum illis in futura disce-
dendum nobis erit à Christo Ju-
dice, qui, se ipsò Teste, est *arcta*
Via, Veritas, & Vita, utique
beata. Cùm econtra Probabilis-
mus eheu! *viam Salutis, quam*
suprema Veritas DEUS (verba,
imò lamenta sunt Alexandri VII.
Pont. Max. in Decreto Aposto-
lico, 45. *propositionibus* ab ipso
Anno 1665. & sequenti æternum
damnatis, præfixo) arctam esse
definivit, in Animarum perni-
ciem dilatat, seu verius pervers-
tat. Neque dubitamus Reve-
rendissime PRÆSUL, quin,
tanquam zelosissimus olim com-
munis Tyrocinii, & *Probitatis*
Magister, Almæque Unionis, ac
Reformationis nostræ Visitator

Emeritus, *Probabiliora*, & magis *probanda* etiamnum magis *probes* & *approbes*, eadémque Reverendissimæ Dignitati Tuæ mens insit & animus, qui alfato Pontifici maximo, *loc. cit.* Ut scilicet oves sibi creditas ab ejusmodi spatiosa, latáque per quam itur ad perditionem, via, pro Pastorali solitudine in rectam semitam evocaret. Quæ enimverò *semita* magis decet Rectores ac Præfules, quàm *Recta*? Quæ Doctrina magis MONTEM SANCTUM, quàm *solida, sana & Sancta*? Quæ Sententiæ, quæ opiniones, quæ VOCES magis conveniunt Loco illi, in quo ipsamet Ter Sacratissima, & à Summis Sacerdoti-

dotibus consecrata requiescit
VERITAS, quàm *veriores*,
magisque saltem cum piis Fide-
libus & Peregrinis accedentes
ad *Veritatem*?

Admitte ergo Reverendissi-
me Pater! hanc VOCEM TO-
NITRUI, imò Filiorum TUO-
RUM, & sicut oves TUÆ blan-
dam Vocem TUAM libenter
audiunt, ita & TU Pastor bone!
Rotundam vocem nostram, in
auribus quidem *multorum* TO-
NITRUI instar sonantem, in
Tuis tamen, velut fanis ac fan-
ctis, dulce melos futuram, cle-
menter ausculta; Sicque in
TUO Glorioso Regimine tot
sanos & canos adhuc vive annos,

quot per totum vitæ cursum
TONITRUA audiisti. In quo
filiali voto, gratóque TONI-
TRUO cum devotissimo Gra-
tiosæ manûs osculo perenna-
mus:

*Reverendissima, Perillustis ac
Amplissima Dignitatis, &
Gratiæ Tuæ &c. &c.*

*Obedientissimi Clientes,
ac Filii,*

FF. Defendentes.

VOX

VOX TONITRUI IN ROTA

Sive

Legitima, ac Verior Conscientia.

PROLOQUIUM.

Sententiæ paulò severiores, ac per se veriores TONITRUI instar fonant in auribus plurimorum, his præsertim delicatis temporibûs, quibûs *abundante*, ut *Matth. 24. v. 12.* Incarnata prædixit Veritas, *iniquitate*, magis magisque in dies *refrigescit Charitas multorum.* Erit enim tempus, & fortè jam diu est, si paulò quidem severius, haud paulò tamen verius, quàm Recentiores, quidam Theologi, 2. ad *Timoth. 4. v. 3.* scribenti Paulo Apostolo credimus, *cùm sanam Doctrinam*, seu *sane moralitatis*, prout *ibid.* Divus noster commentatur Anselmus, *non sustinebunt; sed ad sua desideria*, liberiùs nimirùm, ac licentiùs *complenda*, coacervabunt sibi Magistros prurientes auribus (qui doceant eos ea quæ

desiderant, subdit Anselmus) & à veritate quidem, five Sententiis asperis ac verisimilioribus, propiùsque saltem accedentibus ad veritatem, auditum avertent; ad fabulas autem, seu opiniones quasdam laxiores, fabularúmque instar apparenter tantum, aut minùs veras, convertentur: Declinantes cor suum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis, Ps. 140. v. 4. usque adeò, ut si non oribùs, certè moribùs dicant plerique, Job. 21. v. 14. Recede à nobis, scientiam, seu conscientiam viarum tuarum (arctiorum nempe Matth. 7 v. 14.) nolumus. Aut Isa. 30. v. 10. Nolite nobis aspicere ea, quæ recta sunt, loquimini nobis placentia, videte nobis errores. Vel denique Joan. 6. v. 61. Durus est hic sermo, & quis potest eum audire? Mallentes infani per viam latam & spatiosam cum multis pergere ad sinistram Regis, Matth. 7. & 25. ac experiri perpetuò ferale fulmen illud: Discedite à me maledicti in ignem æternum! quàm ad breve tempus audire cum paucis innocuam VOCEM TONITRUI hujus, quò DEUS, metuentibus se dat significatio.

*tionem, ut fugiant à facie arcûs, Psal. 59. & 76. ac declinent viam, quæ videtur homini recta & iusta, novissima autem ejus deducunt ad mortem, Prov 14. & 16. Nos certè malumus cum Filio TONITRUI 1. Joan. 1. confiteri peccata nostra, verisimiliùs saltem commissa, ut ea remittat nobis fidelis & justus DEUS, ac per sanguinem JESU Christi emundet nos ab omni iniquitate; quàm cum Probabilistis dicere, quoniam non peccavimus, aut peccatum non habemus, & ipsi nos seducere &c. Sanè quantam stragem, quantàque damna toti humano Generi jam inde ab incunabulis mundi intulerit Probabilismus, dum nempe Protoparentes nostri relictâ Sententiâ probabiliori: ne fortè moriamur, Gen. 3. elegerunt minùs probabilem, minùsque tutam Probabilistarum Primipili, nequaquam sine qua Serpentis, & contradicentis: nequaquam moriemini &c. tot miliones eheu! mortuorum & damnatorum hominum testantur, ac nos ipsi quotidie vel inviti sentimus. Prò lethalem Probabilismum! à Diabolico Serpente ulteriùs
semper*

semper serpentem, & ad omnem *hodie* licentiam spontè currentibus venenatum calcar addentem. O quàm rectiùs econtra elegit, ac egit Innocens, suóque nomini conformiter *illibata* conjux *Susanna Daniel. 13.* quæ in angustiis, & duas inter propositiones oppositas posita, maluit *prudentissimè*, cum periculo etiam vitæ, amplecti *veriore*, ac *severiore* Sententiam faventem *Legi*, quàm lascivos *Senes* & *Judices*, opinionémque faventem Libertati ac voluptati. Tu, si sapias, amice Lector! noli quæso, vel Protoparentes nostros, vel tales sequi Doctores, qui apud Augustinum *Tract. 45. in Joan. de Virtutibus & vitiis subtilia multa tractantes, dividentes, definientes, ratiocinationes acutissimas concludentes, libros implentes, suam Sapientiam buccis crepantibûs ventilantes, etiam dicere audent hominibus: nos sequimini, sectam nostram tenete* (Benigniores, ut vocant, seu laxiores; aut econtra tutissimas *semper*, ac rigidiores Sententias eligendo & sequendo) *si vultis beatè vivere.* Vereor enimverò, & vix non verè reor cum eodem

eodem Augustino, quòd nec *isti intrent per ostium*, sed cum callido Serpente *perdere velint, mactare, & occidere*: meritò proin à Supremis Ecclesiæ Ostiariis passim prohibiti in plurimis propositionibus *dam-
natis*; praestat namque, *mactari* potius, & *damnari* id genus liberos, quàm liberos, errores, quàm errantes, Doctrinas, quàm Animas. *Mediâ* nobiscum *viâ*, inter *evanidum* nempe fulgur, & *rigidum* fulmen Sententiarum, tutissimus ibis, & introibis Amice Lector! nostrique audiendo **VOCÊM TONITRUI** perpetuò valebis, non tam Illustrissimus quondam *Auditor Rotæ*, summique Regis ad *Judicium Comes*, quàm *Liber Baro* ab *Arcu* feliciter futurus. Audi,
& vale.

VOX

VOX TONITRUI PRIMA

Sive

*Conscientia in Genere, nec non
Recta & Erronea in Specie.*

I. **D**ari Conscientiam, nemo non sibi est conscius, in quo vel scintilla sanæ mentis elucet. Hæc enim est *lumen illud vultûs Divini*, quod signatum esse super nos Propheta regius *Psal. 4. v. 7.* testatur. Hæc est *Fides illa Roman. 14. v. ult. ex qua quicquid non est, peccatum est.* Hæc denique est internum illud animi *Testimonium*, aut Tonitru, quô vel de bonis commendamur, & in Domino gaudemus, dum *Gloria nostra hæc est, Testimonium Conscientiæ nostræ &c. 2. Cor. 1. v. 12.* vel de malis, tanquam ad **VOCEM TONITRUI**, pavemus, arguimur, & accusamur, *Testimonium nobis reddente Conscientiâ nostrâ, & inter se invicem cogitationibûs accusantibûs. Roman. 2. v. 15.* Sanè, si Divo nostro Isidoro Hispal. seu Sevilix Archiepiscopo *lib. 2. Sinonym. cap. 11.* credimus, *nemo potest semetipsum effugere: & si te non damnat publica fama,*
con-

condemnat propria Conscientia: nulla pœna gravior Conscientiâ. Si vis autem nunquam tristis esse (pergit altesatum illud Theologorum æque. ac Jurisperitorum Jubar) bene vive: Secura conscientia tristitiam leviter sustinet, bona vita gaudium semper habet. Conscientia autem Rei semper in pœna est, reus animus nunquam securus est; mens enim malæ conscientie propriis agitur stimulis &c. Faxit benignissimum Numen, ac supremus Conscientiarum Arbiter DEUS, ut nihil in nostra, quod oculos suæ Majestatis offendat, reperiat. Interim sit:

§. I.

De Conscientia in Genere.

2. *Quæres: Quid? Quotuplex? & qualis sit Conscientia?*

*R. I. Conscientiam (quæ, si nominis Ety-
mon spectes, Divo Bernardo Scientiam cordis.
S. Antonino concludentem Scientiam. Doctori
demum Angelico cum alio Scientiam sonat) ad
mentem istius 1. P. Q. 79. art. 13. in c. nec non
1. 2. Q. 19. art. 5. in c. communiter ac rectè
describi, Dictamen rationis, sive Judicium pra-
cticum Intellectus, dictans, quid hic & nunc agen-
dum, aut omittendum sit, vel fuerit. Explicatur
& dicitur 1. Dictamen, sive Judicium practicum.
Conscientia enim non consistit in nuda verita-
tis condemplatione; sed ulteriùs tendit ad
praxin,*

praxin, & opus morale. Dicitur 2. *Intellectus*. Conscientia namque non ad *voluntatem*, ut Durandus, Henricus, aliive nonnulli volebant; sed ad *Intellectum* duntaxat *formaliter* spectat: id quod vel ipsum nomen, nominisque Ety-
mon, nec non prædicata & munera, quæ illi passim attribuuntur à SS. PP. clarè significant. à M. Gregorio quippe *hom. 9. in Ezech. Testis sincerus*. à S. P. Basilio in *cap. 1. Prov. naturale Judicatorium animæ*. à Divo tandem Joan. Damasceno N. *Lib. 2. Orth. Fid. cap. 12. Lux ac Lex nostri Intellectus* vocatur. Dicitur demum 3. *dictans, quid hic & nunc agendum, aut omit- tendum sit, vel fuerit*. Cùm enim Conscientia sit *proxima* regula actuum humanorum, pro suo termino respicit actum humanum omni-
bùs circumstantiis *particularibus* vestitum; quæ de causa etiam *dictamen particulare*, seu *practico-practicum* communiter audit. Quamvis por-
rò Conscientia *per se primò* solùm versetur cir-
ca agenda, aut omittenda, ceu regula eorum; *secundariò* tamen de mente D. Thomæ *loc. cit.* circa præterita quóque occupatur: quæ qui-
dem si fuerint bona & honesta, *Testimonium Conscientiæ* 2. *Cor. 1. v. 12*. Si verò mala & in-
honesti, *vermis*, aut *remorsus Conscientiæ* dici-
tur, secundùm illud *Isa. 66. v. ult. Vermis eo-
rum non morietur, & ignis eorum non extingue-
tur*. Quod ipsum ter repetitur *Marc. 9. v. 43. & seq.*

3. *¶* II. Conscientiam sic descriptam in 5. membra communiter dividi à Theologis : videlicet in *Rectam*, *Erroneam*, *Dubiam*, *Scrupulosam* & *Probabilem*. Conscientia *Recta* (quæ etiam *vera*, aut *certa* dicitur) est Dictamen rectæ Rationis, five Judicium, practicum Intellectûs, dictans hic & nunc esse bonum ac licitum, quod *reverà* est bonum ac licitum; aut econtra esse malum & illicitum, quod *reipsà* est tale. Conscientia *Erronea*, seu *falsa* est judicium practicum Intellectûs, dictans hic & nunc esse bonum & licitum, quod *reverà* non est bonum & licitum; aut econtra: quæ porrò, si nitatur errore ac ignorantia *invincibili*, Conscientia *invincibiliter erronea*; si verò *vincibili* seu *moraliter* deponibili, *vincibiliter erronea* audit. Conscientia *Dubia* est hæsitatio & *suspensio* judicii circa utramque partem contradictionis: ac siquidem id fiat ex *negatione* aut *carentia rationum* pro utraque parte, erit Conscientia *negativè* dubia; si verò ob *rationes* & *motiva* utrinque æqualia, nec *magis* in unam, quàm in alteram partem inclinantia, *positivè* Dubia dicetur, ac erit. Alii aliter explicant hanc Conscientiam, cui tamen immorari nec libet, nec licet; Sufficiat nobis Autoritas D. Thomæ *Q. 13. de Verit. art. 1.* nobiscum ita sentientis, ac vel ipsum Nominis Etymon. Conscientia *Scrupulosa* est Judicium, vel potius apprehensio tantùm, & *inanis* suspensio judicij,

aut nullâ, aut levî duntaxat ratione nixa, cum *vana & anxia* ubique formidine peccati, aut gravioris, quàm sit. Conscientia demum *probabilis*, seu *opinativa*, est *judicium rationabile* Intellectûs de uno contradictionis membro cum *aliquali* formidine oppositi: de qua ex instituto plura *inferiùs*. Hanc interim Conscientiæ Divisionem non esse *univocam*, sed *analogam* ad summum, communiter docent TT & constat vel ex ipsa Conscientia dubia, aut etiam scrupolosa; quæ cum non sint tam *judicium*, quàm mera potiùs *suspensio* judicij, rationem divisi non nisi *impropriè*, vel *analogicè* ad sumum participant. Mitto hîc vulgarem illam divisionem conscientiæ in *bonam & malam*, cuius experimentaliter notam, & à Pœnitentibus magis aut Confessoribus pro Sacro Tribunali quàm à Studentibus & Professoribus in Scholis, aut Disputationibus examinandam.

3. 4. tandem III. cum D. Thoma 1. P. Q. 79. art. 13. in C. & communissima TT. Conscientiam *formaliter* ac *propriè* loquendo nec consistere (1) in aliqua *Potentia*: neque (2) in ullo *Habitu*: sed (3) in solo Dictamine, & *actu Prudentiæ*, si sit *recta* vel *Imprudentiæ* si sit *vincibiliter erronea*. Et Ratio 1. *mæ partis* est: quia Conscientia *liberè* potest à nobis formari, mutari, aut deponi, experientiâ teste. Sed *Potentia* non possunt à nobis *liberè* formari, mutari, aut deponi; ut iterùm experientia testatur.

tur. Ergo Conscientia *formaliter* non consistit in aliqua *Potentia*. Ratio quòque 2.dæ partis est: quia conscientia imprimis non consistit in *Habitu Synteresis*: Nam sicut Scientiæ *formaliter* non consistunt in *Habitu Principiorum speculabilium*, imò nequidem in aliquo *actu* ejusdem; ita nec conscientia in ipso *Habitu*, vel etiam *actu Synteresis*, quæ est *Habitus Principiorum practicabilium*, & *moralium*. Neque 2. in *Habitu Ethices*, aut Scientiæ *moralis*: Hæc enim dirrigit quidem actus humanos, sed in *communi tantum & signatè*, non in *particulari ac exercitè*, quemadmodum Conscientia. Nec 3. in ipsomet *Habitu Prudentiæ*: Hic quippe, ceu virtus *intellectualis*, essentialiter est *verus*, ac *rectus*; cùm interim Conscientia possit etiam esse *falsa ac erronea*. Ergò conscientia *formaliter & propriè* loquendo neque consistit in ullo *Habitu*. Ratio demum 3tiæ partis est: quia *prudenter*, vel *imprudenter* judicare, aut dictare, quid hic & nunc agendum, aut omittendum sit, vel fuerit, est dictamen, & *actus Prudentiæ*, vel *Imprudentiæ*; ut patet. Sed hoc est proprium munus, ac effectus *formalis* conscientiæ; ut ex ejus Definitione, & conceptu *formali* liquet. Ergo *formaliter ac propriè* loquendo consistit in dicto solum *actu & dictamine*.

§. II.

De Conscientia Recta.

4. *Quæres* : Qualis debeat esse, & unde desumenda sit *Rectitudo*, ac *Veritas* Conscientiæ?

R. I. Dictamen, aut Judicium Conscientiæ *Rectæ* non debere necessariò esse *verum* ac *certum* etiam *physicè*, aut *metaphysicè*; ut scilicet vel naturaliter, vel supernaturaliter impossibile sit, rem aliter se habere: sicuti v. g. *certaine* nobis sunt Nox & Dies, Existentia DEI, articuli Fidei &c. Sed *moraliter* solùm, ac modò humanò, ut nimirùm attentis Hominum moribùs, Testimoniis, aut Consuetudine, & iis, quæ *communiter* evenire solent, vix sit possibile, aut non nisi *rarissimè* contingat, rem aliter se habere, quamvis *absolute* secùs evenire queat, vel etiam fiat: quâ ratione *certum* nobis est, ac *rectè* judicamus, Hostiam in Altari expositam, vel à celebrante elevatam, esse adorandam; tametsi contingere possit, eam defectu aut validæ in consecrante Ordinationis, aut debitæ Intentionis non esse *ritè* ac *verè* consecratam &c.

5. *R.* II. Dictamen, aut Judicium Conscientiæ aliquando esse *verum* ac *rectum* tam *materialiter*, quàm *formaliter*, tam *speculativè*, quàm *practicè*; dum scilicet est conforme objecto non solùm in *esse objecti moraliter regulabilis*,

bilis, & prout hoc substat *prudenti* arbitrio, vel apprehensioni Intellectûs, verum etiam in *esse entis*, ac sicut est *in se* & à parte *rei*: quale Dictamen v. g. & Judicium est, cum Hostia, quæ hîc & nunc proponitur adoranda, ac certò judicatur esse *ritè* consecrata, etiam *reipsà* est talis. Et hujusmodi Dictamen dicitur *simpliciter rectum* ac *verum*, estque proprium, uti distinctivum, ita & constitutivum Conscientiæ *rectæ* ac *veræ*. Aliquando autem Dictamen illud, aut Judicium *formaliter* solùm, & *practicè*, non item *materialiter* ac *speculativè*, est *verum* ac *rectum*; cum nempe objectum ex errore & ignorantia *invincibili* aliter apprehenditur ab Intellectu, quàm sit *in se*, & à parte *rei*, sicque *formaliter* solùm, & in apprehensione Intellectûs est *verum* ac *rectum*: veluti, si Hostia, quam quis ex *invincibili* errore certò & indubitanter credit esse *validè* consecratam, ac proinde adorandam, *reipsà* talis non est. Aliquando demum nec *materialiter*, nec *formaliter*, nec *speculativè*, nec *practicè* est *verum* ac *rectum*: ut si quis ex Ignorantia & errore *vincibili* rem aliter apprehendat, quàm sit *in se*, neglectâ nimirum *debitâ* inquisitione *veritatis*, etiam postquàm *prudens* dubitatio, aut *rationalis* suspicio erroris mentem subiit. Quod porrò dictamen aut Judicium Conscientiæ, ceu *simpliciter falsum* & *irrectum*, nunquam sequi licet; ut ex seq. §. patebit.

6. ¶. tandem III. *Veritatem ac Rectitudinem* Conscientiæ non esse desumendam ex conformitate ad objectum in *esse entis* semper, & *materialiter* spectatum; sed *formaliter* potius, & in *esse objecti moraliter regulabilis* secundum *prudentem*, ac *invincibilem* apprehensionem Intellectûs. Et Ratio est: Tum, quia cùm rerum *essentias*, ac prædicata *intrinseca* difficillimè penetremus, omnisque nostra cognitio à sensibus, qui frequenter falluntur, & fallunt, dependeat, rarò nobis suppeteret Conscientia *vera ac recta*, si ipsius *veritas & rectitudo* ex conformitate duntaxat ad objectum in *esse entis* spectatum, aut sicut est *in se*, & à parte *rei*, desumenda foret. Tum, quia cum Conscientia sit Judicium aut dictamen *practicum* Intellectûs, sufficit utique *veritas ac rectitudo practica* illius, etiam sine *speculativa*. Tum denique, quia qui operatur ex conscientia *invincibiliter* erronea, *prudenter ac rectè* operatur: qui enim adorat Hostiam v. g. in Altari expositam, aut à celebrante elevatam, quàmque hòc ipsò credit *verè* consecratam, etiamsi à parte *rei* non sit, exercet actum Religionis & Patriæ, atque adeò *moraliter* bonum ac *rectum*. Atqui talis Conscientia non est conformis objecto in *esse entis*, & *materialiter* spectato; sed *formaliter* duntaxat, & in *esse objecti regulabilis*, ut patet. Ergo ad *Veritatem ac Rectitudinem* Conscientiæ, siue Conscientiam *veram ac rectam* sufficit etiam talis conformitas,

§. III.

De Conscientia Erronea.

7. **Q**uæres : An, & quomodò obliget Conscientia Erronea ? ac utrùm detur *Invincibilis Ignorantia Juris naturæ, vel positivi?*

R. I. cum D. Thoma 1. 2. Q. 19. art. 5. in C. & Comuni T. T. Conscientiam *invincibiliter erroneam* dictantem aliquid esse præceptum, vel prohibitum, obligare non solum *negativè*, ne videlicet operemur *contra* illam ; verùm etiam *positivè*, ut eam *sequamur*. Et Ratio est: Tum, quia teste Apostolô Rom. 14. v. ult. *Omne quod non est ex fide, peccatum est*. Sed nomine *fidei*, ut exponunt Interpretes, hîc intelligitur Conscientia etiam *erronea*, quâ quis credit, hoc vel illud esse præceptum, aut prohibitum: ergo &c. Tum, quia, ut in dictum locum commentatur Divus N. Anselmus, *etiam illud, quod est bonum, si putetur esse malum, & tunc fiat, peccatum est: velut si quis Castitatem v. g. crederet esse malam, & viveret castus, profectò peccaret*. Ita Doctor Virgineus, cui etiam consentit Mellifluus Lib. de Præcept. & Dispens. cap. 14. his verbis: *Sive itaque malum putes bonum, quod fortè agis, sive bonum malum, quod operaris, utrumque peccatum est*. Ergo. Tum denique, quia qui vult aliquid, quod *practicè* judicat, hîc & nunc esse *contrarium* Legi præcipienti vel prohibenti, haud dubiè peccat ;

ut ex definitione *peccati* constat. Sed qui operatur *contra* Conscientiam *vincibiliter erroneam*, aut ex tali errore dictantem aliquid esse præceptum, vel prohibitum, illudque agendum, hoc omittendum; aut eam sequi recusat, vult aliquid, quod *practicè* judicat, hinc & nunc esse *contrarium* Legi præcipienti, vel prohibenti; ut *per se* liquet. Ergo talis peccat, & quidem peccatō ejusdem *speciei*, *gravitatis*, & *numeri*, qualis eidem *erroneè* proponitur, ac repræsentatur ab Intellectu; ut docet S. Thomas *locō cit. ad 3.*

8. R. II. cum eodem Doctore Angel. *cit. Q. 19. art. 6. in c.* & communiori TT. Conscientiam *vincibiliter erroneam*, dictantem aliquid esse præceptum vel prohibitum, obligare quidem *negative*, ne scilicet *contra* illam operemur, quamdiu non deponitur; secus autem *positive*, ut eam *sequamur*. Et Ratio est: Tum, quia Conscientia dictans, *Castitatem esse malam*, est *vincibiliter erronea*; cū error iste haud difficulter possit deponi ex illo sat noto Synteresis principio: *Virtus est bona; vitium est malum*. Sed operans *contra* hoc dictamen profecto peccaret; uti paulò antè è D. Anselmo N. audivimus: ergo &c. Tum, quia si Conscientia *vincibiliter erronea* obligaret *positive*, ut eam sequamur, daretur obligatio exercendi actum subinde *formaliter* peccaminosum (cū error ac Ignorantia *vincibilis* non excuset à *formali* pecca-

peccato) sequeretur proinde , Persecutores Christi & Apostolorum fuisse obligatos ad eos *interficiendos* , quoniam *vincibiliter arbitrabantur* , se ad id teneri , & in hoc obsequium *præstare DEO* , *Joan. 16. v. 2.* Sed *consequens* est falsum : ergo & *antecedens*. Tum denique , quia hōc ipsō , quòd sit Conscientia *vincibiliter erronea* , possumus , ac tenemur eam potiùs *vincere* , seu deponere , non *sequi* : ergo &c

9. *¶* demum III. cum S. Thoma *infra Q. 94. art. 4. in C.* & communissima TT. Quamvis in Homine *rationis* compote (1) dari nequeat , diu saltem , *invincibilis* Ignorantia Juris *naturæ* quò ad *prima* illius Principia , & conclusiones , aut obligationes *facilè* ex iis ac *proximè* deducendas : (2) Posse tamen dari in aliquibus , præsertim rudioribus , *invincibilem* illius Ignorantiam quò ad Conclusiones , & obligationes quasdam *difficiliùs* , magisque *remotè* ex iis deducibiles : uti & à fortiori quòque (3) Juris *positivi* , tam Divini , quàm Humani.

10. Et *Ratio 1. mæ partis* est : quia dantur *prima* quædam Principia *speculativa* ac metaphysica , quæ nullus sanæ mentis ignorare potest e. g. *Omne totum est majus suâ parte , idem nequit simul esse , & non esse &c.* Ergò pariter (cùm intellectus noster æquè sit *præcticus* , quàm *speculativus*) dantur etiam *prima* quædam Principia *præctica* & moralia , quæ nemo prudens , aut *ratione* utens , diu saltem & *invincibiliter* igno-

rare potest , ut : *Bonum est amplectendum , malum autem fugiendum . Quod tibi non vis fieri , alteri ne feceris* &c. Ex quibus porro haud difficulter deducitur , ac proxime sequitur , DEUM & Parentes esse colendos & diligendos ; contra verò non esse blasphemandum , furandum , occidendum , detrahendum &c. Hæc enim & similia nemo sibi fieri vult , sed potius quævis exhiberi obsequia , & amoris argumenta . Ergo quò ad ejusmodi Principia , & ex iis facile deducendas conclusiones aut obligationes nequit dari , *diu* saltem , *invincibilis* ignorantia in ullo Homine , sufficienti usu *rationis* prædito . Ac de his intelligendus est Doctor Gentium Paulus , dum ad Romanos *cap. 2. v. 14.* scribit : *Gentes , quæ legem non habent (nempè scriptam , ut ibid. commentatur Anselmus) naturaliter ea , quæ legis sunt , faciunt* &c. Item lumen Africæ S. P. Augustinus in *Pf. 56.* dicens : *Scripsit Deus Naturæ legem in cordibus hominum , quam non sinuntur ignorare , ut esset , unde judicarentur . En ! ignorantiam planè vincibilem . Et denique ipsemet Doctor Anglicus , dum in cit. D. Pauli loco inter alia sic loquitur : nullus enim est , qui facit alteri injuriam , nisi qui fieri nolit sibi ; & in hoc transgreditur naturæ legem , quam non finitur ignorare , dum id , quod facit , non vult pati* &c. Ecce ! conclusionem ex uno Principiorum moralium facile ac proxime deducibilem .

11. Ratio autem 2. *de partis* est: quia si non daretur *invincibilis* ignorantia aliquorum saltem ad jus etiam *naturæ* spectantium, sequeretur imprimis, inter duas Sententias *contradictoriè* oppositas, & jus *naturæ* concernentes, alterutram necessario esse *vincibiliter* erroneam, ac per consequens eam sequentes imò & docentes in materia *gravi* mortaliter peccare, & siquidem illi immortui fuerint, *eternum* damnari: eò quòd ex una parte Error & Ignorantia *vincibilis* non excuset à peccato; ex altera verò inter duas *contradictorias* alterutra non possit non esse *falsa* & erronea. Unde sequeretur 2. aut Scotum, aut D. Thomam fuisse damnatum; cùm in pluribus Sententiis ad jus etiam *naturæ* spectantibus, e. g. an liceat Judici condemnare *certò* innocentem, secundum allegata tamen & probata *publica* convictum nocentem &c.? fuerint invicem contrarii, suisque Sententiis immortui. Sed de Scoto opinione Sanctitatis illustrita sentire foret temerarium; de D. Thoma verò *canonice* inter Sanctos relato planè hæreticum: ergo. Sequeretur demum 3. ut plura alia inconvenientia præteream, neminem tutò consulere, nedum stare posse iudicio virorum etiam probatissimorum circa valorem v. g. aut honestatem contractûs, aliasvè materias jure *naturæ* præceptas, vel prohibitas; nisi enim realem ac genuinam veritatem attingeret, frustra essent omnia, isque nihilominus peccaret per
igno-

ignorantiam *vincibilem* juris naturæ , siquidem non daretur *invincibilis*. Verùm, quàm dura & indigna sint ista , vel cæcus viderit: ergo &c. Meritò Alexander VIII. Pont. Max. damnavit hanc Propositionem ord. 2. *Tametsi detur ignorantia invincibilis juris naturæ, hæc in statu naturæ operantem ex ipsa, non excusat à peccato formali.*

12. Ratio tandem 3. *tiæ partis* est: Tum quia aut nulli , aut pauci sunt, qui noverunt omnes omninò leges & Canones in corpore juris contentos ; quin tamen idcirco sint culpabiles. Tum, quia Myſteria Fidei sunt utique juris Divini: Sed ista possunt ab aliquibus *invincibiliter* ignorari; cùm communiter admittatur Infidelitas *negativa*, seu *inculpabilis*; imò Alexander VII. Pont. Max. damnaverit hanc proposit. Baij ordine 68vam: *Infidelitas purè negativa in his, quibus Christus non est prædicatus, peccatum est.* Ergo *invincibilis* ignorantia Juris Divini tam parùm est neganda, quàm Infidelitas *negativa*. Tum denique, quia leges, præsertim *positivæ*, non obligant, nisi convenienter promulgatæ: atqui leges tam Divinæ, quàm humanæ, non semper *ubique* convenienter promulgantur, aut fuerunt promulgatæ, v.g. apud Barbaros, Antipodes, vel in terris diu, imò adhuc incognitis &c. Ergo ibi saltem non obligant, ne quidem ad sui notitiam formalem; ut adeò & *invincibiliter* ignorari, & sine culpa non observari queant.

13. Sed

13. Sed *dices*, & *objicies* contra tres istas Responsiones, seu Assertiones 1. Præceptum Judicis inferioris non obligat *contra* Præceptum superioris: Sed Conscientia est Judex inferior, respectu DEI saltem: ergo non obligat, si aliquid agendum, vel omittendum, utut *erroneè*, dictat, aut judicat *contra* Præceptum DEI. 2 Cui prohibetur una pars Contradictionis, illi hōc ipsō præcipitur altera: Si ergo prohibemur operari *contra* Conscientiam *vincibiliter erroneam*, eō ipsō obligamur operari *juxta* illam, eāmque *sequi positive*. Imò in nostra Sententia laborans conscientia *vincibiliter erronea* necessariò peccaret; siue enim ageret *contra*, siue *juxta* talem Conscientiam, siue pejeraret v. g. ad salvandam vitam Proximi, prout sese forsan ex *vincibili* errore obligatum esse credit, siue non? utrinque *male* ageret. Sed consequens est absurdum: ergo & id unde sequitur. 3. DEUS T. O. M. nullam fert Legem observatu impossibilem; ut definit S. Synodus Trid. Sess. 6. de Justif. cap. 11. Ergo pariter nullam fert cognitu impossibilem, & *invincibiliter* ignorabilem; nec proinde datur *invincibilis* Ignorantia Juris, saltem *Divini*.

14. R. ad primum *disting. maj.* Præceptum Judicis inferioris non obligat &c. si constet esse *contra* Præceptum Superioris *conc. maj.* si prudenter judicetur potiùs esse *juxta*, vel ipsummet Præceptum Superioris, quemadmodum

dùm judicat Conscientia *invincibiliter erronea*,
neg. maj. & sub hac *distinct. neg. conseq.* & *con-*
sequent. Licet ergo ejusmodi Judicium & di-
 ctamen *materialiter*, & à parte *rei* sit *contra* Præ-
 ceptum DEI; *formaliter* tamen, & ex parte ita
operantis est *juxta* illud, néque adeò actus inde
 secutus *formaliter* saltem peccaminosus. Solu-
 tio est D. Thomæ 1. 2. Q. 19. art. 5. ad 2.

15. Ad secundum *disting. ant.* Cui &c. illi
 hôc ipsô præcipitur altera indirectè demum,
 aut ex suppositione *trans. ant.* directè & abso-
 lutè *neg. ant. disting.* etiam *conseq.* Si ergo pro-
 hibemur &c. eô ipsô obligamur operari *juxta*
 illam, indirectè ad summum, aut ex supposi-
 tione, quòd non deponatur, quemadmodum
 tamen, uti semper supponimus, moraliter po-
 test, ac debet deponi, hôc ipsô, quia *vincibilis*
 est, *trans. conseq.* directè, aut simpliciter & ab-
 solutè, sicuti *juxta* conscientiam *invincibiliter*
erroneam neg. conseq. & *consequent.* Ad alte-
 rum pariter *dist. maj.* necessariò peccaret sim-
 pliciter & absolutè *neg. maj.* ex propria culpa,
 & suppositione, quòd illam nolit, aut negligat
 deponere, sicuti tamen potest, ac debet, itaque
 eluctari ex hac perplexitate, & *voluntaria* pec-
 candi necessitate *conc. maj.* & sub data *distinct.*
neg. min. & *consequent.* *Necessitas* enim, aut
impotentia, quæ descendit ex culpa, non excusat
impotentem, culpâ manente, inquit Doctor An-
 glicus Divus N. Anselmus *Lib. de Concordia.*
Quest. 3.

16. Ad tertium denique dico imprimis, id genus argumenta *nimirum* probare, videlicet, quòd néque detur *invincibilis* Ignorantia juris *positivi*; quam tamen omnes admittunt, imò post Decretum Alexandri VII. etiam debent. Deinde in forma *disting. ant.* DEUS T. O. M. nullam fert Legem &c. *imputabiliter* obligantem, & illos, quibus est observatu impossibilis *conc. ant.* non *imputabiliter* obligantem, aut illos duntaxat, quibus non est observatu impossibilis *neg. ant.* & sub data *distinct. conseq.* Licet ergo Lex *naturæ*, aut *Divina* omnes stringat *rationes* usu præditos; illos tamen, qui & quatenus eam ignorant *invincibiliter*, non obligat *imputabiliter*, ita nimirum, ut illius non observatio eisdem *imputetur* ad culpam. Hinc pulchrè Poëta Theologicus canit:

*Ignorans si quis præceptum transgrediatur,
Quando non potuit, vel quando haud debuit illud
Noscere præceptum; crimen non perpetrat ullum.
Verum de his plura tractare, pertinet ad Tractatum de Legibus.*

VOX TONITRUI SECUNDA

Sive

Conscientia dubia, & scrupulosa.

17. **T**Onante Coelò contremiscunt omnia,
& *dubius* timor irruit super filios
Ho-

Hominum ; sed oppidò salutaris : *Timor enim*, ut cum Divo nostro Hispalensium Præfule Isidoro *Lib. 2. Synonym. cap. 6.* loquar, *semper emendat, timor expellit peccatum, timor reprimat vitia, timor facit hominem doctum, atque sollicitum. Ubi verò timor non est, ibi perditio est morum; ubi timor non est, ibi dissolutio vitæ est; ubi timor non est, ibi scelerum abundantia est &c.* Cave tamen amice Lector! ne nimium timeas, ac declinando ex una parte semitas plus justò molliores; ex altera in foveas, saxa & scrupulos, imò barathrum desperationis incidas. *Nimirum, quotquot medium tenuere, Beati; si id pariter teneas, æque beatus eris.* interim sit:

§. I.

De Conscientia dubia.

18. **Q**uæres: quotuplex sit *Dubium*? & qualiter cum Conscientia *dubia* liceat operari?

1. Cum communissima T. T. præter superius §. 1. num. 3. insinuatam *Dubii* divisionem in *negativum* & *positivum*, illud ulterius dividi in *Speculativum* & *Practicum*, in *vincibile* & *invincibile*: in *Dubium juris* & *facti*. *Dubium speculativum*, seu *universale*, aut *speculativo-practicum* dicitur, cum quis *dubitat* de honestate, vel inhonestate actionis *signatæ*, & quasi in genere: e. g. an die Festo liceat pingere, nere, radere barbam &c. *Practicum verò*, seu *particulare*, aut *practice practicum* audit, cum quis *dubitat* de hone-

honestate, vel inhonestate actionis *hic & nunc* pensatis omnibus circumstantiis etiam *particularibus* exercendæ: v. g. an liceat *hic & nunc*, in talibus Circumstantiis, in hoc casu emergente, ad præcavendum *grave* damnum, ad subveniendum Proximo, ad vitandum otium, illud *pulvinar Diaboli* &c. nere, pingere, laborare? Et quamvis N. Lorca hanc *Dubii* Divisionem velut ineptam rejiciat, ab aliis tamen *communiter* recipitur, *rectè* saltem intellecta. *Dubium vincibile* est, quod per *prudentem* aliquam resolutionem, aut piam determinationem potest *vinci* atque deponi. *Invincibile* e contra est, quod adhibitâ omni *moraliter* possibili diligentia *prudenter* resolvi, ac deponi nequit. *Dubium Juris* est, si quis *dubitat* de *Lege*, Statuto, obligatione, Impedimento matrimonii &c. e. g. an *Feriâ V. & Sabbatho* majoris Hebdomadæ teneatur audire missam? an circumstantiæ merè aggravantes sint materia necessaria Confessionis? an in Germania liceat legere libros prohibitos, aut novellas Hæreticorum? & sexcenta alia id genus. *Dubium facti* est, si quis *dubitat* de ipso *actu*, vel de conditionibus ad ejus honestatem requisitis & observatis, v. g. an, & qualiter jejunium violaverit? an & quomodò tentationi consenserint? an hoc, vel illud peccatum *ritè* confessus fuerit? an *debitam* intentionem præmiserit administrationi Sacramentorum &c. De quibus passim Moralistæ.

19. R. II. cum Communi TT. quando sub-
 oritur *Dubium speculativum*, aut *speculativo-
 practicum* de honestate aut licentia actionis, ad-
 hibendam esse *moralem* diligentiam, ut constet
 de *veritate*, antequam procedatur ad actum.
 Et Ratio est: quia, qui negligit *moraliter* in-
 quirere *veritatem*, *voluntariè* se exponit pericu-
 lo errandi, laboratque Ignorantiâ planè *vinci-
 bili* & *consequente*; quæ, ut *alibi* ostendimus,
 & *communiter* docetur, non excusat à peccato.
 Hinc bene sentit, ac monet Isidorus *Lib 2. Sent.
 cap. 12. de bono & malo usu. Ancipitem diu deli-
 bera sententiam, ante factum cogita diu, ante opus
 præmeditare diu; quod vis agere, diu exquire,
 diu proba, & sic age. Cùm diu cogitaveris, tunc
 fac, quod probaveris. In rebus autem certis, bene
 agendi tarditas removeatur à te &c.* Quod si
 porrò *Dubium* ejusmodi sit *invincibile*, & adhi-
 bitâ omni *moraliter* possibili diligentia, inqui-
 sitione, ac consultatione, *vinci*, atque deponi
 nequeat; vel si ex aliqua circumstantia noviter
 adjuncta *rationabile* & *prudens* motivum acce-
 dat circa actionem hîc & nunc *licitè* exercen-
 dam, tunc non obstante *dubiô* tali *licitè* quis
 operatur. Sic Miles v. g. *speculative* dubitans,
 an bellum sui Principis sit *Justum*? aut Subdi-
 tus de æquitate & honestate præcepti sui Su-
 perioris &c. non obstante hîc *dubiô*, rectè
 sibi formant dictamen *practicè* practicum, lice-
 re sibi hîc & nunc militare, aut obtemperare
 Supe-

Superiori ; eò quòd circa materiam, de qua certò non constat esse iniquam, præsumptio stet pro Superiore, & hic maneat in possessione suæ potestatis præceptivæ. Neque tales tunc operantur cum Conscientia *practicè dubia*, sed potiùs *moraliter certa* de honestate suæ actionis, ex illo dictamine *reflexo*, & satis certo: licere sibi ita operari, utpotè innixò illi Veritatis oraculo *Luc. 10. v. 16. qui vos audit, me audit.* Et *Rom. 13. v. 2. qui resistit Potestati, Dei ordinationi resistit* &c. Ergo.

20. R. tandem III. cum communi rursùs TT. operari cum conscientia *practicè dubia*, five *Dubio practice practico* de honestate, vel licentia actionis, semper esse peccatum, & quidem ejusdem *rationis, speciei, ac gravitatis*, quam quis *ita dubitat* inesse actui, vel objecto, etiamsi *reipsà* non insit. Et Ratio est: Tum, quia teste Apostolò, *Rom. 14. v. ult. Omne, quod non est ex fide* (seu *prudenti* persuasione, quâ quis *credat*, id sibi hìc & nunc esse licitum) *peccatum est.* Sed actio exercita cum Conscientia *practicè dubia*, five *Dubio practice practico* non est *ex fide*, seu *prudenti* ejusmodi persuasione; ut patet: ergo est peccatum. Tum, quia *ultrò* se committere periculo *proximo* peccandi, haud dubiè est peccatum, & quidem ejusdem *rationis, speciei ac gravitatis*, cujus se se periculo committit, secundùm illud *Eccli. 3. v. 27. qui amat periculum, peribit in illo.* Sed taliter ope-

rans *ultrò* se se committit periculo *proximo* peccandi ; eò ipsò quòd *dubitet* , & *practicè* securus , aut certus non sit , an non peccet *ita* operando. Ergo. Tum denique , quia *actualis* affectus ad *peccatum* non potest non esse *formaliter* peccaminosus : Sed qui exercet actionem , aut opus , de cuius honestate , vel licentia *practicè* dubitat , sive an non sit illicitum ? Habet *actualem* affectum , saltem *interpretative* talem , ad peccatum ; cùm ipsi perinde sit , aut esse videatur , liciténe , an illicitè operetur ? Ergo talis *formaliter* peccat : & quidem *mortaliter* , si de *gravi* ; aut *venialiter* , si de *levi* tantum peccato *practicè* dubitat. Quòd si in genere solum *dubitet* , an sit *peccatum* , nec ne ? Communior T.T. cum N.N. San-Gall. censet , illum peccare *mortaliter* ; quoniam se se exponit periculo *æque* peccandi *mortaliter* , & *peccatum* in genere , aut *ut sic* , non minùs , imò magis & *principaliùs* supponit pro *mortali* , quam pro *veniali* , secundùm illud *Ezech. 18. v. 4. & 20. Anima , quæ peccaverit , ipsa morietur*. Similiter , qui *practicè* dubitat , num res aliena , quàm hìc & nunc furari intendit , sit sacra , an profana ? committit *Sacrilegium*. Item , an Mulier , cum qua peccare decernit , sit soluta , an ligata ? committit *adulterium* , necessariò explicandum in Confessione &c. de quibus ex instituto plura Theologi Morales.

§. II.

De Modis, ac Mediis deponendi Conscientiam dubiam?

21. **Q**uæres : quibûsnam modis ac mediis Conscientia dubia deponi queat?

R. I. Tres potissimum modos ac media, sive Regulas & Principia prudenter deponendi dubium tam *speculativum*, quàm *practicum*: tam *negativum*, quàm *positivum*: tam *juris*, quàm *facti*, communiter statui à T.T. videlicet 1. *in dubio tutior pars est eligenda*. 2. *in dubio melior est conditio possidentis*. ac 3. *in dubio ex duobus malis minus est eligendum*. Et verò primum quod attinet, certum est apud omnes, *in dubio tutiorem omnino partem esse eligendam*, quando una pars contradictoriarum *adversative* est tutior, seu ita, ut altera eidem *adversa* sit *simpliciter* non tuta; aliàs enim non evitaretur periculum peccandi, quod certò reperitur in Sententia & parte non tuta. Si tamen utraque pars sit *simpliciter* aut *positive* tuta, & una solùm tutior *comparative*, in *comparatione* nimirùm alterius se *minus* tutæ; tunc Regula illa non est de *præcepto*, sed tantùm de *consilio*: Sic non tenemur pro Confessione Sacramentali elicere contritionem *perfectam*; nec in ordine ad Salutem æternam eligere Statum *Religiosum*, aut ordinem ingredi *strictiorem*, licèt utrumque sit tutius alterò. Tenemur autem amplecti, & conservare *Fidem*,

ac Religionem Romano-Catholicam ; quia hæc est ita tutior , ut omnes aliæ sint *simpliciter* non tutæ. Rursus, si pars *minùs* tuta est probabilior , ac verisimilior oppositâ : uti v. g. quòd circumstantiæ *merè* aggravantes non sint *materia necessaria* Sacramenti Pœnitentiæ ; quòd *per se* nulla sit obligatio pœnitendi, aut confitendi *statim* post lapsum ; quòd in Festo etiam Nativitatis Domini sufficiat unicam audire Missam &c. tunc pariter non tenemur, eligere id, quod tutius est. Quando tamen pro utrâque parte *Dubii* aut *nulla*, aut *æqualis* omninò stat Probabilitas, nec *bonæ fidei* possessio, vel *rationabilis* præsumptio, juxta mox dicenda, tribuit, vel auget titulum ; tunc planè tutior pars de præcepto quòque est eligenda ; nam *ubi deficit humana ratio*, oportet ad *rationem æternam recurrere*, inquit Magister Ang. 1. 2. Q. 19. art. 4. in C. Id quod à fortiori procedit, si pars *minùs* tuta sit unâ etiam *minùs* probabilis ; prout *infra* ex instituto probabimus.

22. B. II. Alterum Principium pro deponendo *prudenter* Dubio, ac formanda ritè Conscientia Statutum, aut passim receptum apud TT. esse, quòd *in dubio melior sit conditio possidentis* : Possessor autem, & possidere rem aliquam censetur, pro quo stat præsumptio, quivè onus probandi transfert in alium. Et hoc quidem in *Dubiis* materiam *Justitiæ* concernentibus *regulariter* procedere, vix ab ullo amplius

plius vocatur in dubium : ut adeò, qui *dubit*-
at, num res quædam, v. g. Domus, aut villa,
 quam *bonâ fide* possidet, aut ejus Progenitores
 possederunt, sit sua ? an alterius, qui sibi for-
 sitan de illa litem intentat ? *Prudenter* potest
 deponere hoc *Dubium* ex titulo Possessionis
 ejusdem, quamdiu *clarè*, aut *certò* satis non
 probatur, rem esse alterius. Ubi tamen rectè
 advertunt plerique, quodsi pro Adversario mi-
 litarent rationes *valde* urgentes & ponderosæ,
 tunc saltem aliquid secundum proportionem
 & gravitatem earum foret adjudicandum & tri-
 buendum competenti. Hanc porrò Regulam
 non solum procedere in Foro *externo* & *con-*
tentioso, verum etiam *interno* & *Conscientiæ*,
 communiter docent TT. eò quòd Forum *in-*
ternum jure conformetur *externo*, quando hoc
 non nititur *falsâ* Præsumptione. Cum igitur
 in Foro *externo* : in *pari Delicto* & *Causa me-*
lior sit conditio possidentis, per vulgaram Regu-
 lam 65. *Juris in 6. & Reg. 128. nec non 154. de*
Div. Reg. Juris Antiq. In Foro quoque *interno*
 locum habere debet !

23. Major difficultas est, an hoc Principium
 etiam procedat *extra Materiam Justitiæ* circa
alias obligationes Dubias: Negant id cum Illu-
 strissimo Fagnano, Rev.^{mo} Gonzalez Soc. Jesu
 Præposito Generali, & Clarissimo P. Wenzl
 in sua *Scientia Cordis*, & *Controv. Select.* plerique
 Severiores Theologi. Affirmant econtra

cum Sapientissimo Joanne à S. Thoma apud,
 & cum Clarissimo P. Paulo Mezger in Theol.
 Schol. Salisburg. *Tract. 5. Disp. 12. art. 3. §. 3.*
num. 10. communiter alii, quibus & ego in hac
 parte, *ex parte* saltem, consentio: Tum, quia,
 ut habet receptum in Jure axioma apud Tho-
 mam de Thomaſet in *Flor. Legum Regula 184.*
Lex generaliter loquens, generaliter est intelligen-
da. Sed Lex illa, ac Regula utriusque Juris:
in pari delicto, vel causa potior est conditio possi-
dentis. Sive: *In pari causa Possessor potior ha-*
beri debet, generaliter loquitur, & sine ulla re-
 strictione ad materiam tantum *Justitia*; ut pa-
 tet. Ergo generaliter debet intelligi pro aliis
 quoque Materiis. Tum, quia Lex incerta,
 aut *minùs* certa tam parum parit obligationem
 certam, quàm causa incerta certum nobis effe-
 ctum. Sed in *Dubio* etiam *alias* materias con-
 cernente, v. g. an quis compleverit 21.um
 ætatis annum, adeoque teneatur jejunare? An
 verè emisit votum, ac proinde teneatur illi sta-
 re? An validè contraxerit matrimonium, atque
 adeò licitè petat, aut reddat debitum &c. Lex,
 vel ejus extensio ad tales actus hìc & nunc est
 incerta, aut certè *minùs* certa, quàm possessio
 Libertatis; cùm, uti supponimus, præsumptio
magis stet pro Libertate *dubitantis.* Ergo non
 parit certam obligationem, sed *dubitantem* re-
 linquit in quieta possessione suæ Libertatis.
 Tum denique, quia in *Dubio* intra Materiam
 Justit-

Justitiæ melior est conditio possidentis : ergo pariter, *aliquando* saltem, *extra* illam. *Ant.* communiter hodie admittunt AA. *Conseq.* verò *prob. 1.* Ideo prius ; quia *bonæ fidei* Possessor præter Titulum Juris utrinque *dubium* gaudet insuper *naturali* possessione rei, quâ ob rationes dubias spoliari non debet. Ergo etiam ideo posterius ; quia & voluntas in *aliis* quoque materiis præter rationes utrinque *dubias* non rarò gaudet insuper *naturali* possessione suæ Libertatis, aut Innocentiæ, quâ ob Legem, culpam, & obligationem *dubiam*, vel saltem *minùs* certam spoliari non debet. 2. Periculum errandi ac peccandi non est majus *extra*, quàm *intra* materiam *Justitiæ* ; cùm neutra ex parte, ceu utrinque *dubia*, habeatur *omnimoda* certitudo. Ergo si hoc periculum non obstat, quò minùs *intra* Materiam *Justitiæ* in *Dubio* melior sit conditio possidentis, neque obstabit *extra* illam. 3. Demum, qui in *Dubio* Materiam *Justitiæ* concernente nititur Titulò possessionis rei, exponit se tantùm periculo peccandi, imò & injustè damnificandi alium, *materialiter*, ac ex errore *invincibili*. Ergo pariter qui in *Dubio* etiam *alias* materias, sive *aliarum* virtutum, concernente nititur Titulò possessionis suæ libertatis, exponit se solùm periculo peccandi *materialiter*, ac ex errore *invincibili* ; id quod *formaliter* peccaminosum haud esse, ultrò concedunt AA. si tamen *verè* nobis adversentur in nostro sensu.

24. Quoties igitur in *Dubio* quamcunque Materiam concernente Præsumptio ac Possessio *magis* est ex parte *Dubitantis*, & pro ejus Libertate aut Immunitate, non *tenetur* is eligere tutiorem partem; sed *licitè* eligit etiam *minùs* tutam: secùs autem, si Præsumptio ac Possessio *magis*, vel *equè* sit ex parte *obligantis*, ejusque Legis, aut præcepti; ùt cum prælaudato P. Mezger, & Sanct-Gallensibus nostris *communiter* hodie tenent benigniores etiam TT. Pro qua porrò parte in *Dubio magis* stet Præsumptio ac Possessio, pro Lege, an pro Libertate? pro culpa, an pro Innocentia? haud ita pronum, fateor, est dijudicare. Duplicem viam, sive *Regulam* invenio apud *cit.* Unam deservientem *magis* in *Dubio Juris*, ac pro discernenda Præsumptione; alteram in *Dubio facti*, & pro dignoscenda Possessione. Prima habet, attendendum esse, num id, quod inducere potest, aut videtur obligationem, præcedat *Dubium*, ac existat *ante* illud, nec ne? Si prius, Præsumptio *magis* stat pro Lege, ejusque vera obligatione, quæ tunc satis certò dari præsumitur. Si verò posterius, Præsumptio *magis* stat pro Libertate *Dubitantis*, cui certum onus & obligatio ex incerta aut *minùs* certa Lege, vel causa imponi haud debet. Hinc si quis *dubitat* v. g. de adimpletione voti, quod se emisisse *non dubitat*, Præsumptio & Possessio stat pro voto, quia hoc præcedit *Dubium*, & existit

existit ante illud ; teneturque adeò implere votum. Si verò dubitat , num verè voverit ? an proposuerit tantum ? Præsumptio stat pro Libertate , quæ præcedit Dubium ; nec proinde is tenetur voto &c. Altera dijudicandi Regula habet , ex parte illius esse Possessionem in Dubio , pro quo stat Præsumptio , quive onus probandi transfert in adversarium. Unde 1. tamdiu aliquis manet in possessione suæ Famæ , aut Innocentiæ , donec probetur malus : *Delictum enim non præsumitur , sed demonstrari debet , & affirmanti incumbit probatio. L. ei. 2. ff. de Probat. & Præsumpt. & cap. literas. 14. eod. 2.* In Dubio voti , Juramenti , vel conditi Testamenti &c. non censetur aliquis vovisse , jurasse , condidisse ; quia facta regulariter non præsumuntur , sed probantur. *cap. cum Joannes. 10. de Fide Instrum. & L. in bello 12. §. facti. ff. de captivis.* Econtra autem 3. qui vovit e. g. perpetuam castitatem , dubitat verò , an cum sufficienti deliberatione , vel animo se se obligandi &c. tenetur voto ; quia tunc uti Præsumptio , ita & Possessio stat pro lege , aut voto contra libertatem ; Factum quippe in Dubio præsumitur , si illud de Jure faciendum erat , aut communiter ita fieri solet , vel ex natura inest. *arg. L. in contrahenda. 172. junctâ Glossâ. ff. de P. J. cap. cum tu. 16. de Testibus.* & notat Abbas in *cap. In præsentia. 8. de Probationibus.* Sicuti planè in posito casu ex natura actûs , & communi modo operandi humano (ut
nimi-

nimirum in gravi negotio cum sufficienti deliberatione procedamus) *inest*. Ita ferè in terminis formalibus sæpè laudatus P. Mezger, licèt aliàs oppidò benignus, locò suprà cit. num. 15. imò cum, & apud nostros San-Gallenses hìc Tom. II. pag. 566. communis TT. eò, quòd talis indigeat juxta S. Thomam Dispensatione, aut Declaratione Prælati, ac se se ultrò jam spoliâsse censeatur possessione libertatis. Subdit tandem cum *veriori*, ùt ait, & *dictamini rationis undequaque consentanea Sententia* præmemoratus P. Mezger: Si porrò de Possessione ac Præsumptione utriusque (tam Legis scilicet, quàm Libertatis, tam delicti, quàm Innocentiæ) sit *Dubium*, quod *vinci*, aut rationabiliter deponi non possit; tunc recurrendum omninò esse ad illam Regulam Juris: *In Dubiis tutior pars est eligenda*. Ad quam & nos libenter recurrimus.

25. Sed dices cum AA. I. Secundùm SS. Canones cap. ad audientiam 12. de Homicidio. & cap. Significasti 16. eod. Item cap. illud 5. de Cler. excommun & Clem. Exivi 1. de V. S. S. Item quia. *Dubitans*, an sit irregularis, excommunicatus, obligatus &c. tenetur abstinere à Ministerio Altaris, & Administratione Sacramentorum, ac servare Præcepta Regulæ; eò quòd in dubiis, inquit Pontifex, *semitam debeamus eligere tutiorem*, ac *securior pars sit tenenda*, *tutiórque via in dubiis eligenda*. Ergo Regula illa: *in dubio melior*

lior est conditio possidentis, saltem *extra* materiam *justitiæ* non procedit; nec licitè potest prætendi *Possessio libertatis*, aut *innocentiæ*; sed *potius* debet eligi *pars tutior*, & stari *Præcepto*.
 2. Res, quæ cadunt sub jure ac dominio, solum pertinent ad materiam *justitiæ*, ceu *tribuentis cuique jus suum*. Sed *Possessio* tantum est de rebus, quæ cadunt sub jure ac dominio: ergo *Possessio*: ac per consequens etiam *Regula* illa, quòd *melior sit conditio possidentis*, solummodò locum habet in *dubiis* pertinentibus ad materiam *justitiæ*. 3. ut in materia *justitiæ* melior sit conditio possidentis, *possessio* debet esse *certa*; aliàs quippe res controversa inter collitigantes foret dividenda, teste *Lessio*, & aliis *communiter*. Ergo pariter, ut in *aliis* quoque materiis melior esset conditio possidentis, *possessio libertatis* deberet esse *certa*. Sed in *dubiis* votiv. g. jejunii, matrimonii &c. *Possessio libertatis* haud est *certa*: *naturalis* enim & *physica* non sufficit; quia, cum in hac semper maneamus, nullâ sic unquam lege, aut obligatione, saltem in *dubio*, teneremur: *moralis* autem includitur in ipsomet *dubio*, neque adeò potest esse *certa*; *dubitare* namque, an aliqua actio sit licita? idem planè est, ac *dubitare*, num quis possideat libertatem, licitè illam ponendi? Ergo &c.

26. Verùm ista nondum terrent, nec infringunt mentem nostram: ad i.mum enim *con. ant. neg. conseq.* Hanc quippe *Regulam* tunc solum

lùm procedere dicimus, quando libertas, aut innocentia est in possessione, ac præsumptio *potius* pro ipsa, nihilque *validius* aut *æque* validum occurrit in contrarium, nec præsumptio juris stat *contra* libertatem; prout sanè contingit in memoratis casibus, in quibus ob *certam* vulnerationem, & gravem *verisimilius* culpam, publicamque famam, lex irregularitatis, aut excommunicationis erat, vel certè videbatur Pontifici esse, in possessione, ac præsumptio juris stabat pro *lege*: ut adeò semper adhuc verum maneat, *in dubio quamcunque* materiam concernente *meliolem esse conditionem possidentis*, vel *legis* scilicet, vel *libertatis*; pro qua nempe *magis* stat præsumptio. Cæterum, si etiam in *dubio* ac *æqualitate præsumptionis* tutior pars est eligenda, quantò *magis* in dictis casibus, in quibus præsumptio *potius* stabat pro *lege*, & ipsa parte *tutiori*; ob reverentiam præcipuè SS. Ordinibus, & Ministerio Altaris debitam? ut proinde sapienter ac justè pronuntiaverit Pontifex: quod tamen ad *alios* casus, in quibus præsumptio & possessio *magis* stat ex parte libertatis aut innocentiae per modum *præcepti* saltem, non est extendendum; uti *communiter* hodiè docent T. T.

27. Ad 2.dum *disting. maj.* Res, quæ cadunt sub jure ac dominio *strictè* sumpto ac *rigoroso*, solùm pertinent ad materiam *justitiæ trans. maj.* sub jure ac dominio etiam *latius*, ac *minus* strictè sumpto

sumpto *neg. maj. disting.* etiam *min.* Sed Possessio tantum est de rebus, quæ cadunt sub jure, ac dominio vel *strictè*, vel *minus strictè* sumpto, aut prout fundat vel debitum *legale*, vel *morale con. min.* semper *strictè* sumpto, aut fundante debitum *legale subdist.* Possessio *rigorosa*, & *strictè* sumpta *con. min. largiùs* nonnihil, & *miniùs strictè* sumpta, qualis est possessio v. g. libertatis, innocentia, Honoris, potestatis præceptivæ, aliorumque id genus Bonorum *neg. min. & consequent.*

28. Ad 3 tium denique haud difficulter conced. totum: Neque enim dicimus, aut supponimus, *meliozem esse conditionem* quomodocunque, etiam *dubiè*, sed certò potiùs, aut *verisimiliùs* saltem *possidentis*; ut non pauci probabilistarum quoque nobiscum sentiunt, & ex *num. 24.* præsertim *circa fin.* satis clarè colligitur. Unde in hac parte à neutra parte plus justò differimus, sed mediâ semper viâ incedimus.

29. & tandem III. Tertiam Regulam, aut Principium ac medium *prudenter* deponendi Conscientiam saltem *practicè dubiam*, communiter quoque receptum apud T. T. esse, quòd *ex duobus malis miniùs sit eligendum* per Reg. in *obscuris 30. juris in 6.* Et tunc habere locum, cum quis inter duo, quorum utrumque est, aut videtur contrarium legi, seu moraliter malum, inevitabiliter debet alterutrum eligere: e. g. Uxor die Festò inservit lethaliter decumbenti
ma-

marito, filia parenti, servus domino &c. Adest interim hora audiendi Sacrum. Quid sibi jam agendum, vel omittendum sit? *invincibiliter dubitant*: deferere moribundum, *videtur* esse contra charitatem, imò & justitiam, aut pietatem; Intermittere Sacrum tali die, contra Præceptum Ecclesiæ, vel etiam tertium Decalogi. Nulla sic dubitantibus patet expeditior se se extricandi, ac evadendi *formale* peccatum via, quàm hic & nunc demum eligere id, quod ipsis *minus* malum esse videbitur; prout etiam sentit, ac docet Divus N. Isidorus Hispal. *Lib. 3. Sent. cap. 5.* his verbis: *Argumenta Machinationum, malarumque cogitationum semina, quæ in cordibus Hominum Diabolus fundit, ita sæpè undique captam implicant mentem, ut ex parte quis evadere tentaverit, sine periculo exire non possit: veluti si jures hoc facere, quod si feceris, pecces; si non feceris, reus perjurii sis. In tanto ergo mali discrimine, ut evadendi aditus pateat, minora potius eligenda sunt, ut majora vitentur. Hæc & alia ibid. Isidorus. Quodsi verò etiam de hoc dubitent, ac se se resolvere nesciant, omnî licet adhibitâ *moraliter* possibili diligentia, tunc non peccabunt, quaecunque demum ex duobus illis extremum elegerint. Et Ratio est: quia, ut inquit, ac velut nemini ignotum supponit S. P. Augustinus, *Lib. de duab. animab. cap. 11. Nemo peccat in eo, quod vitare non potest. Sed sic Dubitantes, ac perplexi non possunt**

sunt

sunt utrumque malum sibi visum vitare, nec habent, uti supponimus, occasionem & medium inquirendi veritatem, aut minus malum: ergo non peccabunt, quaecunque ex iis elegerint. Reliqua Principia ac Regulæ pro deponenda *prudenter* Conscientia sive *speculativè*, sive *practicè* Dubia, si quæ sunt, haud difficulter ad unam è tribus statutis reducuntur: unde jam sine omni Scrupulo ad discutiendam denique Conscientiam *Scrupulosam*, & utinam etiam nonnullis excutiendam! progredimur. *Nonnullis* ajo; nam omnibus promiscuè illam excutere haud esset consuetum, cum aliquibus *magis* profit, quàm obsit ad animæ Salutem. Licet porro nulli frequentius cum *Scrupulis* occupentur, quàm medici, & Pharmacopolæ, vix ulli tamen minùs *Scrupulosi* sunt, quàm isti, utut omnia ferè ipsorum *peccata* sint *mortifera*, non sibi tantum, sed & aliis; impunè quidem, imò & *præmiari* solita in hac vita: num autem similiter quoque in altera? haud *scrupulosè* dubito. Interim sit:

§. III.

De Conscientia scrupulosa.

30. **Q**uæres: Quænam sint Causæ, Signa, ac Remedia Conscientiæ *Scrupulosæ*?

R. I. Causas *Scrupulorum* (qui è D. Antonio Hetruriæ Archi-Episcopo communiter definiuntur, *vacillationes quædam animi cum anxia*
D
formi-

formidine ex debilibus conjecturis orta) seu Con-
 scientiæ *Scrupulosæ*, alias esse *internas*, alias ex-
ternas. Inter istas passim numerantur 1. Fa-
 miliaritas & conversatio cum *Scrupulosis*, præ-
 cipuè verò si cui obtingat Confessarius & Pater
 Spiritualis plus *justo* rigidus & *scrupulosus*, qui
 verisimiliter gignet Filium & Clientem sibi non
 multum dissimilem. Cavendum tamen, ne
 quosvis statim viros *zelosos* & *timoratos*, per
 semitam *tutior*em aut *probabilior*em incedentes,
 ac sibi quoque concreditos per illam ducere
 satagentes, cum *vulgo* *Scrupulosos* dicamus;
 cum aliud utique sit habere Conscientiam *tene-*
ram & *timor*atam, aliud *anxiam* & *Scrupulosam*.
 Ac utinam! plures hodie *magis* essent *scrupu-*
losi, nec ita *sicut* *aquam* biberent *iniquitatem*,
Job. 15. v. 16. Sibique potius in Duces & Con-
 fessarios eligerent Patres *Strictioris observantiæ*,
 quàm Fratres *Misericordiæ*, & *Magistros pru-*
rientes auribus, *2. Tim. 4. v. 3*. quos deplorans
 Doctor Mellifluus in *Apolog. ad Guilielm. Ab-*
bat. cap. 8. inter alia scribit: *Nemo pro hujus-*
modi Misericordia speret se consequi Misericordi-
am, quæ misericordibus promittitur in Evangelio,
Math. 5. v. 7. Sed certissimè potius *pœnam* exspe-
 ctet, quam tali, ut ita dicam, *impio misericordi S.*
Job. cap. 24. v. 20. *magis prophetizando, quàm*
affectando imprecatur, non sit, inquiens, in recor-
datione, sed conteratur quasi lignum infructuosum
 &c. 2. Astus, & nequitia Dæmonum, *devo-*
tis

tis Deo mentibus virtutis ac vitæ spiritualis tæ-
dium ingerere, easque in desperationis bara-
thrum præcipitare, vel certè ad exteriora quæ-
dam solatia, ceu afflictis *hodie* & tristibus re-
media, nequiter inducere, ac ita sensim sine
sensu à Divinis & salutaribus abstrahere, & *re-
laxare*, imò perdere quærentium. Experien-
tia nàmque probè nòrunt *improbi* Spiritus, non
paucos, qui antea vel umbram alicujus peccati
scrupulosè dicam? an *religiosè* timebant; po-
stea utendò, & assuescendò privilegiis Scrupu-
loforum evadere *laxissimos*, ac vix amplius ali-
quid habere pro peccato: sed *Sarabaitarum*
more pro lege eis esse desideriorum voluptatem;
cùm quidquid putaverint, vel elegerint, hoc di-
cunt *sanctum*, & quod noluerint, hoc putant, non
licere. S. P. Bened. cap. 1. Reg. 3. Demum Per-
missio, aut ordinatio Divina in humiliationem,
cautelam, & Bonum animæ; ne fortè relinquen-
tes iter rectum, & ambulantes per vias tenebro-
sas, latentur cùm malè fecerint, & exultent in
rebus pessimis &c. Prov. 2. v. 13. & seq. nimirum,
ut pulchrè Isidorus Lib. 3. Sentent. cap. 5. docet:
*Sæpè mentem Justi variis vexationum doloribùs
vis Dæmonum cruciat; unde interdum usque ad
desperationis angustiam coarctatur. Permanenti
autem in DEI TIMORE animæ, & ipsa talis
angustia ad meritum proficit: nam sive in ani-
mo, sive in corpore per instinctum immundorum
Spiritus quælibet adversa Justus patiatur, ex*

Dei utique permissu id patitur. Quodsi hoc ipsum ad Dei Gloriam humilis referat, & dicat, quod pro corporis passione Job dixit: si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non suscipiamus? iste non separatur à Deo, sed conjungitur, quamlibet atroci angustia torqueatur &c. En! vera, & sanctorum Scrupulorum, vel afflictorum solatia.

31. Causæ porro interiores Scrupulorum sunt 1. Intemperies humorum, præsertim melancholiæ, & atræ bilis, cum genio plerumque plus justò tenace, subtristi, & anxio conjunctæ. 2. Judicii imbecillitas, & imperitia, ob quam non pauci nesciunt distinguere inter lepram & lepram, inter tentationem ac Delectationem, inter sensum & consensum; uti nec inter circumstantias leviter, vel graviter peccaminosas. Hinc frequentius Fæminas, quam mares, Juvenes, quàm Senes, indoctos, quàm doctos scrupulis vexari videmus; quamvis non rarò etiam ab acumine Ingenii oriantur ac descendant, quippe quod facile invenit rationes & motiva dubitandi de honestate, aut licentia actionis, nec ita promptè acquiescit aliorum judicio: unde hi tales difficiliùs curantur, quàm simplices. 3. Demum, & vix non potissima causa & radix Scrupulorum est, latens quædam Superbia, proprio nimium inhærens judicio, ac ægerimè se se submittens alieno, & quasi impeccabilem, omnisque erroris expertem se esse existimans. Superbia nempe sicut origo est omnium crimi-

criminum (verba sunt sæpè laudati, sed nunquam satis laudandi Doctoris N. Hispal. *Lib. 2. Sent. cap. 38.*) *ita ruina cunctarum virtutum. Ipsa in peccato est prima, ipsa in conflictu postrema. Hæc enim aut in Exordio mentem per peccatum proster- nit, aut novissimè de virtutibus dejicit. Inde & omnium peccatorum est maxima; quia tam per vir- tutes, quàm per vitia humanam mentem extermini- nat. Quæ proin Causæ, & radices Scrupulo- rum convenientibûs remediis, quâ corporali- bûs, quâ spiritualibûs & asceticis, curari ac evelli debent.*

32. *II. Signa & indicia Scrupulositatis se- quentia fermè, vel ipsò mordaci hōc verme se ultrò prodente, notantur. 1. Si quis passim hæreat in rebus & actionibus, in quibus alii etiam timorati, quin & ipsemet ex generalibus principiis nullam rationabilem de earum hone- state dubitandi causam, peccandivè periculum agnoscunt: aut si frequenter, ac ex levi causa suum mutet Judicium, & modò improbet, quod paulò antè rationabiliter probaverat, aut vicissim. 2. Si sit nimius, ac nimis anxius in reflexionibus, vel examinibus practicis & nec dictamini directo, nec aliorum Prudentum, ac Timoratorum Judicio, aut consilio acquiescat; sed alium post alium identidem consulat, & à nullo se rectè intelligi, aut instrui credat. Ac denique 3. si à proprio prudente Confessario, doctoque & pio Patre Spirituali Scrupulosus judi- cetur;*

cetur ; aut siquidem *aliàs* expertus sit , se hæc & similia absque *sufficienti* fundamento & ratione *leviter* apprehendisse &c. Talis se sine omni *scrupulo* pro *scrupuloso* habere, atque adeò *scrupulosorum* privilegiis gaudere potest : cujusmodi juxta *communem* T.T. sunt 1. quòd in suis operationibus non teneatur præmittere examen de honestate earum, nisi admodum *tenue* & *obvium* ; nec adhibere *tantam* in exploranda *veritate* diligentiam, *quantam* alii. 2. Quòd *licitè* operetur cum Conscientia *scrupulosa*, etiam manente *scrupulò* & suspicione peccati ; dummodo judicet esse *scrupulum*, atque ut talem contemnat *practicè* : quòdque, dum angit *scrupulus*, nec suppetit in arena consilium, pro libito possit eligere, quidquid vult, nisi *certò* constet, esse peccatum. Ac 3. demum, quòd nihil omninò *teneatur* repetere ex præteritis confessionibus ; nec porrò confiteri, nisi quæ *jurare* possit, esse *mortalia*, ac se commississe, & *nunquam* fuisse confessum &c. Et *Ratio* horum omnium est : quia in *scrupulosis* ob *nimiam* anxietatem, & peccandi formidinem ita turbatur animus, ut non possint *satìs* discernere inter bonum & malum, inter grave ac leve peccatum, nec *sufficienter* examinare *veritatem*, nisi adhuc *magis* se se implicando, & intricando &c. Ergo.

33. R. tandem III. Remedia curandis *Scrupulosis* idonea esse 1. ut se viro prudenti, doctòque & discreto Confessario *cacà* planè & promptâ

promptâ obedientiâ submittant, non consulendo itentidem alios, nec consilii rationes à Patre spirituali, aut pio Conscientiæ Directore exposcendo; sed *simpliciter* eidem acquiescendo; & siquando ab ipso non fuerint auditi, de mandato ejus accedant ad S. Communionem etiam non confessi, ceu *satis* securi, se non peccaturos, etiamsi fortè actiones istæ *in se & materialiter* reipsà malæ forent. Affuecant insuper *ad tempus* generosè contra *scrupulos* agere; exercendo scilicet illam ipsam actionem, quam Conscientia *merè* scrupulosa judicat esse peccaminosam, utpotè aut *nullò* aut *levi* tantùm fundamentò nixa, nec proinde *opposito* longe firmiori ac certiori prævalere debens.

2. Nunquam credant, se *mortaliter* peccâsse, nisi Juramentum desuper deponere audeant: qui enim ita habitualiter dispositus est, ut (quemadmodum *Scrupulosi*; aliàs namque *hypocritæ* potiùs & Simulatores essent, *excollantes culicem, camelum autem glutientes, Math. 23. v. 24.*) pro *nulla re* DEUM T. O. M. graviter offendere velit, ac *reipsà* aut nunquam, aut non nisi *rarissimè* mortaliter peccet, interim *anxiè* semper timet, ne v. g. consenserit tentationi &c. talis, inquam, juxta communem T. T. *securè* potest, imò debet judicare, se non peccâsse *mortaliter*; cùm credibile haud sit, eum tam *facilè* labi, qui *adeò* horret, & *anxiè* timet peccatum. Tertium denique, illudque præcipuum contra *scrupulos*

pulos remedium est, *fervens oratio*, & fiducialis recursus ad DEUM, secundum illud *Jac. 5. v. 13. tristatur aliquis vestrum? oret: suspirando v. g. cum Psalmista, miserere mei Domine, quoniam tribulor Psal. 30. aut, Anima mea turbata est valde, sed tu Domine usque quò &c. Ps. 6. Devota quoque visitatio & adoratio Salvatoris nostri sub speciebus Evcharisticis absconditi vix aliquem inconsolatum relinquet, prout ipse *Math. 21. v. 28. testatur & monet: Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.* Non parum etiam proderit refugium ad *Consolatricem afflictorum*, & *Causam nostræ lætitiæ*, Deiparam Virginem, Sanctosque Patronos &c. quæ remedia si scrupulosi non adhibere, sed potius continuis reflexionibus, & importunis consultationibus se & alios torquere velint, nunquam reconvalescent; sed magis semper, magisque implicabuntur, & aliū fructum haud referent, quàm, ut fractis denique viribus, delibitatio capite, ac perturbatâ mente, ad quævis officia se se ineptos reddant, non sine periculo tandem insanix: nisi hoc ipsum jam insania sit, velle cum umbris digladiari, & ab iis prælio vinci, circa actiones plerumque involuntarias, aut obligationes dubias; ac interim voluntariè forsan sine ullo timore & scrupulo negligere, ad quæ nos S. Professio, status, & obedientia certissimè obligant, dicendo *malum bonum, & bonum malum &c. Isa. 5. v. 20.**

34. Pro coronide hujus Tonitruui, ac brevi dictorum recapitulatione, lubet subungere aliquot versus Poëtæ Theologici, sic non malè canentis:

*Si dubitas, an sit quædam Lex lata? vel
an sit*

Emissum votum? non voto, aut Lege teneris;

*Cùm sic prudenter nemo præsumere possit,
Quod Lex existat verè, votumve: proinde.*

*Te excusat libertatis Possessio, votum,
Vel Legem ut non observes. Si certus es
autem,*

*Quod votum existat, vel Lex; dubitas
tamen an sit*

Expletum votum, vel Lex? utròque teneris:

*Cùm stet pro voti, ac Legis Possessio parte.
Quodsi sit dubium, pro qua Possessio parte
Stet, num pro Lege? an pro Libertate?
tenendum est,*

*Quod pro parte illa stet tunc Possessio,
onus quæ*

Adversa imponit parti, sua jura probandi.

VOX TONITRUI TERTIA, & MAXIMA.

Sive

Conscientia Probabilis, & Opinativa.

35. **O**btura maturè aures tuas amice Lector! si Amicus Veritatis, ac Evangelicæ Severitatis non es; ne fortè audienti VOCEM TONITRUI hujus immeritò pili horreant, & cum corruptis in studiis, aut iniquitatibus suis, Dominumque non invocantibus, Ps. 13. & 52. illic trepides timore, ubi timor non est, Christianâ ac perfectâ Charitate eundem foras mittente, 1. Joan. 4. v. 18. Cave tamen, ac meritò time, ne ad horribilius quondam Tonitru, imò fulmen, non tam audiendum, quàm & perpetuò sentiendum, illas aperire debeas. Neque verò brutum fulmen aut Tonitru id esse, Testis omni exceptione major est Alexander VII. Pont. Max. in Decreto, 45. propositionibus Vaticanò fulmine prostratis, præfixo, quod sic sonat: SS. Dominus noster audivit non sine magno animi sui mœrore, complures opiniones Christianæ Disciplinæ relaxativas, & Animarum perniciem inferentes, partim antiquatas iterum suscitari, partim noviter prodire, & summam illam luxuriantium NB. Ingeniorum licentiam in dies magis excrescere, per quam in rebus ad Conscientiam

tiam pertinentibus modus opinandi irrepsit alienus omninò ab Evangelica *SIMPLICITATE* Sanctorumque *PATRUM* Doctrina; & quem, si pro recta NB. Regula Fidelis in praxi sequerentur, ingens irreptura esset Christianæ vitæ corruptela. Quare, ne ullò unquam tempore viam Salutis, quam suprema Veritas DEUS, cujus verba in æternum permanent, *ARCTAM* esse definivit, in Animarum perniciem *DILATARI*, seu veriùs perverti contingeret; Idem SS. D. N. ut oves sibi creditas ab ejusmodi spatiosa, latâque, per quam itur ad perditionem via, pro Pastoralis Sollicitudine in rectam semitam evocaret, & reliqua. Quod Decretum postea Innocentius XI. Pont. Max. ac Exemptæ Congregationis N. Bavaricæ Fundator Clementissimus, non solum publicè confirmavit, verùm etiam ad alias ejusmodi propositiones in ipso, & à se quoque non expressas generaliter extendit, nec se eas ullatenùs approbare, solemniter declaravit. Advertis jam, ut opinor, prudens Lector! in quam opinionem, ceu tali ac tantâ Autoritate subnixam, & vix non Canonizatam, propendeamus. Sit igitur:

S. I.

De Opinione, aut Sententia probabili.

36. **Q**Uæres: quid sit *Opinio*? quid *Probabilitas*? & quid requiratur ad *Opinionem*, aut *Sententiam* verè probabilem?

R. I.

¶ I. *Opinionem* è D. Thoma 1. P. Q. 79. art. 9. *ad 4.* communiter, ac rectè definiri, quòd sit *judicium* & *actus intellectus*, qui fertur in unam partem contradictionis, cum formidine alterius. Unde differt à *dubio*, quòd hoc non tam sit *judicium*, quàm mera potius *suspensio* judicij, ac hæsitatio inter utramque contradictionis partem; à *certitudine* verò, quia hæc nititur motivo infallibili, ac excludit *formidinem oppositi*.

37. *Probabilitas vera & simpliciter* talis, est *apparentia veritatis adeò magna*, ut mereatur *assensum & approbationem*. Et hinc *opinio* verè *probabilis*, sive quod idem significat, *prudenter* aut meritò *approbabilis*, non incongruè definitur, *assensus* aut *judicium prudens intellectus circa objectum aliquod, tanquam verum ex motivo gravi*. Non igitur *temerè*, aut præcipitanter, vel ex *passione & amore proprio*, aut studiò *pruriendi auribus*, & placendi hominibus, eorumque lucrandi affectum vel laudes; uti hodiè quidam Cicerones pro domo: sed mente à *præjudiciis* liberâ, & post *accuratum* desuper examen &c. Differt porrò à *Sententia* vel *opinionē tuta*, quòd hæc talis dicatur per recessum à periculo *peccandi* aut *damnificandi*. *Probabilis* verò per recessum à periculo *errandi*. Quamobrem, sicut illa *opinio*, aut *Sententia* est *tutior*, quæ magis recedit à periculo *peccandi* aut *damnificandi* sic illa est *probabilior*, quæ magis recedit à periculo *errandi*: ut adeò *Sententia*
tutior

tutior non illicò fit etiam *probabilior*, nec vicissim; licèt frequenter confundantur.

38. §. II. *Probabilitatem* aliam esse, ac dici *intrinsecam*, aliam *extrinsecam*. *Intrinseca*, est apparentia veritatis ex motivis, & rationibus *intrinsecis* objecto vel actui ac independentè ab authoritate attestantis, saltem fallibilis. *Extrinseca* verò unicè fundatur in ejusmodi authoritate: quibus addi potest *probabilitas mixta*, quæ & rationibus *intrinsecis*, & authoritate attestantium, sive testimoniis fide dignis nititur. *Probabilitas intrinseca* ex tribus potissimum Fontibus prudenter hauritur: videlicet 1. ex lege, ac fine legis, tam positivæ, quàm naturalis, tam humanæ, quàm Divinæ, tam civilis, quàm Ecclesiasticæ; cùm lex *justa* sit una ex præcipuis regulis morum. 2. ex *rationabili* præsumptione, aut consuetudine hominum, præsertim *prudentum* & *timoratorum*; hæc quippe est *optima Legum Interpres*. Leg. Si de 37. ff. de LL. cap. Cùm Dilectus. 8. de Consuetud. Imò & ipsamet *vim Legis* habet, etiam contra aliam, saltem humanam. Cap. fin. eod. & Leg. de quibus. 32. cum aliquot seqq. ff. de LL. Cui accedit *stylus Curia*, & *Tribunalium*, legitima *Præscriptio*, bonæ fidei *Possessio*, necessitas &c. Ac 3. demum ex natura, fine, proprietatibus, Poenis, damnis, aliisque effectibus, aut motivis rationabilibus, objecto annexis; quæ quidem quò *graviora* & *urgentiora* fuerint

rint pro aliqua opinione, eò *maiores* illi Probabilitatem *intrinsecam* conciliabunt. Circa Probabilitatem porro *extrinsecam*:

39. *Et* tandem III. cum communissima TT. Quamvis (1) *Authoritas & Testimonium unius* Doctoris, etiam pii ac celebris, *regulariter* non reddat *opinionem* aut *Sententiam verè & practicè probabilem*, seu *tutò practicabilem*: Si tamen is (2) adducat pro illa *Rationem* valdè solidam, imò *fortius* urgentem, quàm sint omnes aliæ pro *opposita* militantes, licet eam *absolutè* sequi, & *practicare*: dummodò non fit (3) *contra communem*, aut *certam* aliorum, ac præcipuè contra *Legem Dei*, *Decreta Ecclesiæ*, aut *Summorum Pontificum*, & *Doctrinam SS. Patrum*.

40. Et *Ratio* est: Tum, quia aliàs *Propositio* ista: *Primæ partis*: Si *Liber* est alicujus *Junioris & moderni*, debet *opinio* censeri *probabilis*, dum non constet *rejectam* esse à *Sede Apostolica*, tanquam *improbabilem*, *regulariter* esse vera; adeoque immeritò *damnata* ab *Alexandro VII. Pont. Max. Ord. 27.ma*. Sed hoc dicere, est planè *temerarium*: ergo & id unde sequitur. Tum, quia *vox*, & *dictum*, sive *authoritas*, & *Testimonium unius*, *regulariter* est *nullius. cap. licet universis. 23. & cap. cum à nobis. 28. de Testib*. Item *Leg. Jurisjurandi. 9. Cod. eod.* Ergo pariter *authoritas & testimonium unius tantum Doctoris*. Tum denique, quia vel talis *opinio* mere-

meretur *verè* approbari, & *practicè* præferri oppositæ aliorum, vel non? Si non meretur, tunc eò ipsò non est *verè probabilis*, & tutò *practicabilis*; ut vel ex terminis liquet. Sin autem: non potest non niti *fortiori* ratione & motivò, nec proinde ideo est *probabilis*, quia *unius* est Doctoris; sed potiùs, quia ratione nititur *fortius* urgente. Et hinc:

41. *Ratio secundæ partis* est: quia *opinionem* nixam motivò alliciente, ac meritò movente ad *prudentem* assensum, tutò licet sequi & *practicare*: Sed ratio *fortius* urgens, quàm omnes aliæ pro opposita militantes (forte quòd *nimium* probent, aut facilem admittant solutionem &c.) est tale motivum; cùm *propius* accedat ad objectum *formale* Intellectùs, rationem scilicet *veri*, ac *veritatem*. Ergo *opinionem* tali ratione nixam, *unius* etiam Doctoris, *absolutè* licet sequi & *practicare*.

42. *Ratio demum 3.tiæ partis* est: Tum, quia de mente Aristot. 1. *Top. cap. 1. Probabilia sunt, quæ videntur Sapientibus omnibus, aut pluribus, aut magis notis*. Sed opinio *unius*, quæ est contra communem aut certam aliorum, magis, vel æquè Sapientium, non videtur Sapientibus omnibus, aut pluribus aut magis notis; sed ad summum *sapienti tantum*: ergò talis *opinio* non est *verè probabilis*. Tum, quia si *vox Populi*, *vox Dei*; ut habet vulgaris paræmia; quantò magis vox, & doctrina SS. Patrum erit vox Dei?

Dei ? cuius proinde oppositum *probabiliter* verum esse, ac *prudenter* eligi, vel *tutò* practicari haud potest. Tum denique, quia cùm Deus sit ipsa Veritas, Ecclesia Columna Veritatis, & SS. Patres publici Præcones, aut Testes illius; rationes planè pro contraria ipsis opinione aut sententia adductæ non possunt esse *satis* urgentes, ac solidæ, cùm *verum vero* contradicere nequeat. ergo &c. Hinc *Sapienter* decernit Concilium Maldense in *cap. 1. de constitut. Canon. statuta custodiantur ab omnibus*, & *nemo in actionibus, vel judiciis Ecclesiasticis suo sensu, sed eorum auctoritate ducatur*. Divus quoque Hieronymus in *cap. Ne innitaris Prudentiæ tuæ. s. eod.* docet: *Prudentiæ suæ innititur, qui ea, quæ sibi agenda, vel dicenda videntur, Patrum Decretis præponit*.

43. Sed *dices* cum Caramuele, ejusque caris Amanuensibus, contra hanc tertiam Respons. nostram 1. quod docent, & *probant* plures, quàm 4. Authores, est *probabile*; ùt vix non ex terminis liquet. Sed auctoritatem *unius* pii ac Celebris Doctoris reddere opinionem aut Sententiam *verè & practicè probabilem*, docent & probant plures, quàm 4. Authores; videlicet ipse Caramuel, uterque Sanchez, Tamburinus, Palao, & ab iis citati. Ergo &c. 2. Judicium viri *Prudentis & docti* tutò licet sequi; sic enim Discipulus licitè sequitur Judicium Magistri, Subditus Parochi, Pœnitens Confessarii &c. Sed opinio, aut Sententia *unius* etiam

Do-

Doctoris pii ac celebris, est Judicium viri *Prudentis* & *docti*; ut patet. Ergo eandem tutò licet sequi, estque adeò *verè* & *practicè* *probabilis*. 3. Sententia, quæ nititur motivò *gravi*, ac *prudenti*, est *verè* probabilis; ut ex *num. 37.* constat. Sed *Authoritas* & *Testimonium unius* etiam *Doctoris* pii ac celebris, seu *gravis*, est motivum *grave* ac *prudens*; præsertim cùm *Ecclēsia* indies magis illuminetur, & sæpè *Juniori Dominus revelet*, quod *melius est*, ut inquit SS. Patriarcha N. Ben. *cap. 3. S. Reg.* Ergo *Authoritas* & *Testimonium unius* etiam *Doctoris*, pii saltem ac celebris, reddit opinionem aut Sententiam *verè* probabilem.

44. *¶* ad 1. mum vel *neg. maj.* sic illimitatè propositam, siquidem alias plures Sententiæ etiam laxissimæ, imò *damnatæ* essent *probabiles*. Vel gratis *disting. maj.* quod docent & probant &c. *solidius* ac *melius*, quàm alii; nec contra *communem*, aut *verisimiliorem* aliorum &c. *conc. maj.* secùs *neg. maj.* & sub data *distinct. neg. min.* & *consequent.* Non ergo solus *Authorum numerus*, præsertim amanuensium, & ab aliis tantùm relata referentium, aut exscribentium; sed eorum potius *motiva*, & rationum *pondera* inclinare debent *bilancem* *Intellectûs* nostri, ac reddere Sententiam *verè* probabilem.

45. Ad secundum rursùs *disting. maj.* Judicium viri *prudentis* & *docti* tutò licet sequi, si non sit, vel esse videatur, probabiliùs saltem, falsum,

falsum, aut contra *Judicium commune* aliorum, *magis*, vel *æque prudentum* &c. *con. maj.* *secus neg. maj.* & sub data *distinct. neg. conseq.* & *consequent.* Sicut enim viri etiam *prudentes* & *docti* non semper *rectè* agunt, ita nec semper *rectè* docent, ac sentiunt; uti tot *propositiones damnatæ* testantur.

46. Ad tertium denique similiter *disting. maj.* Sententia, quæ nititur &c. si non sit, vel appareat esse contra *communem* aliorum, præsertim *graviori* & *prudentiori* motivò nitentium, *conc. maj.* *secus neg. maj. disting.* etiam *min.* Sed *authoritas* &c. est motivum *grave* ac *prudens*, si spectetur secundum se & absolute *conc. min.* si comparetur cum omni retrò antiquitate, aut universitate Doctorum *neg. min.* Nam, ut probè advertit Vincentius Lirin. *Lib. cont. profanes vocum Novitat. Quisquis Universitati contradicit, censeri debet, vel animosâ laborare inscitâ, vel arroganti confidentiâ Ingenii, vel malignâ decipiendi voluntate.* Ad id porrò, quod in confirmationem *min.* adjungitur, optimè R. Clarissimus P. Mezger, licet aliàs planè non severus: Ecclesiam DEI neutiquam illuminari, sed potius obfuscarì novis *Doctrinis*, quibûs in *nimiam* vitæ licentiam conscientia laxantur; sed per deductionem aliarum indies, & aliarum conclusionum ex SS Canonum, & *Antiquorum* Patrum principiis, *communi* Catholicorum consensu stabilitis: quemadmodum & Doctor Angelicus

gelicus suas omnes Sententias tradidit, atque munivit. Et quamvis *sapè Juniori revelet Dominus, quod melius est*, non tamen, quod laxius, licentius, ac *pejus est*: neque prius illud, quantumvis rectum alicui *visum fuerit*, procaciter defendi, sed cum omni humilitatis subjectione ad salubrius *Judicium Abbatis*, consuli tantum permittit Monachorum Pater & Dux Benedictus.

§. II.

De licito Usu Opinionis, aut Sententia probabilis.

47. **Q**uæres: An ad usum prudentem ac licitum alicujus Sententiæ requiratur omnimoda certitudo, saltem *moralis*, de Honestate objecti, vel actionis?

R. Cum media, ac veriori D. Thomæ 2. 2. L. 60. art. 4. ad 3. & Q. 70. art. 2. in C. & ad 1. in C. nec non Quodlib. 8. art. 13. alibique passim opinione, contra nimis severam ex una, & nimis benignam seu laxam ex altera parte: ad licitum ac prudentem usum, vel sequelam alicujus Sententiæ non semper requiri (1) omnimodam certitudinem adhuc *moralem* illius *directam* saltem ac *speculativam* de Honestate objecti, vel actionis: Sed (2) sufficere, dummodò sit *probabilius* vera, etiamsi *minus* tuta: Exceptis tamen (3) Ministrò Sacramentorum, Judice, ac Medico, aliisque id genus operariis, qui quan-

tum fieri potest, tenentur sequi Sententias quoque *tutiores*, aut *securiores*.

48. Et *Ratio primæ partis* est : Tum, quia nulla exstat Lex, obligans nos ad sequendas semper Sententias *omninò* certas & tutiores, seclusâ saltem injuriâ, & periculô Proximi &c. Tum, quia sic *Jugum Christi suave*, & *onus leve* redderetur *nimis* arduum & grave; cùm oppidò *difficile*, ac non rarò etiam impossibile sit, in *moralibus* habere *omnimodam* certitudinem *directam* saltem ac *speculativam*, de Honestate objecti, vel actionis, propter tot passim Controversias, & contrarias opiniones Doctorum in quavis ferè materia. Tum denique, quia, si ad usum *prudentem* ac *licitum* alicujus Sententiæ requireretur *omnimoda* semper certitudo, saltem *directa*, ac *speculativa* de Honestate objecti, vel actionis, tunc *non liceret sequi opinionem*, vel *inter probabiles probabilissimam*. Sed *consequens* est falsum; utpotè damnatum ab Alexandro VIII. Pont. Max. *proposit. tertiâ*. Ergo & *antecedens*.

49. *Ratio autem secundæ partis* est : Tum, quia aliàs contra auctoritatem & Doctrinam SS. Synodi Trid. *Sess. 14. de Pœnit. cap. 4.* ad effectum Sacramenti Pœnitentiæ non sufficeret *attritio*; cùm elicere *contritionem* sit utique multò tutius. Tum, quia in contraria Sententia Sinnichy, Wendrochy, Mercori, aliorumque Rigoristarum, nec liceret sequi Sententiam

tiam probabiliorem D. Thomæ in Supplement. Q. 6. art. 5. in C. & citra grave peccatum, nequidem ad breve tempus differre Pœnitentiam, aut Confessionem post lapsum; vel omittere in ista circumstantias *merè* aggravantes peccatorum &c. eò quòd Sententia opposita sit certò tutior. Sed hoc, ùt loc. cit. ait Magister Ang. videtur nimis durum: ergo & id, unde sequitur. Tum denique, quia qui prudenter judicat, suam actionem esse honestam & licitam, prudenter ac licitè operatur; ùt per se liquet. Sed qui sequitur Sententiam probabiliùs veram de Honestate objecti vel actionis, etiamsi minùs tutam, prudenter judicat (seclusâ saltem injuriâ & periculô Proximi) suam actionem esse honestam & licitam; cùm faciat, quantum potest moraliter ad attingendam veritatem. Ergo talis prudenter ac licitè operatur. Verùm de hoc plura S. seq. Interim:

50. Ratio demum *tertiæ partis* est: Tum, quia opiniones *contrariæ* fuerunt *damnatæ* ab Innocentio XI. Pont. Max. ceu maximè nocentes Reipublicæ, præsertim Christianæ, suntque *proposit. ordine prima & secunda*; quarum prior sic male sonat: *Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiori*; nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc Sententiâ probabili tantùm utendum non est in Collatione Baptismi Ordinis Sacerdotalis, aut

Episcopalis. Altera verò sic Judici sine Judicio prurit: *Probabiliter existimo, Judicem posse judicare juxta opinionem etiam minùs probabilem.* Ergo &c. Tum, quia aliàs Sacramenta exponerentur periculo nullitatis, Subditi periculo injustæ damnificationis, Infirmi periculo vitæ, aut Sanitatis &c. quod utique *honestum*, ac *licitum* esse haud potest: Nec capio, quî id Viris Prudentibus & Doctis unquam *tale* videri potuerit? Sed enim *Probabilistis* nihil non apparet, ac videtur *probabile* & *licitum*, haud secùs, quàm Ictericis flavum, vel nigrum. Tum denique, quia tales operarii, & in tali materia non sequentes Sententias quoque *tutiores*, aut *securiores*, agerent contra Principium illud, & dictamen Juris naturæ: *Quod tibi non vis fieri, alii ne feceris*, nulli ratione utentium *invincibiliter* ignotum, aut citra culpam violabile, ergo &c.

§ I. Sed *dices* cum AA. I. Judicium *prudentiale*, & Dictamen ultimum Conscientiæ debet esse *moraliter* saltem, & *practicè* certum; cum *dubio* enim *practicè* *practico* nunquam licet operari, nec potest formari conscientia *recta*, ad *rectè* tamen ac *licitè* operandum indispensabiliter requisita. Sed omnis *certitudo* essentialiter excludit, uti *formidinem* oppositi, ita & *opinionem* quantumvis probabilem, *formaliter* ipsam, ceu judicium *formidolosum*, haud dubiè includentem. Ergo ad *prudenter* ac *licitè* operandum

randum nunquam sufficit *ull* Probabilitas, sed *omnimoda* semper requiritur certitudo, saltem *moralis* de honestate objecti, vel actionis. 2. Exponere sese periculo *proximo* peccandi, nunquam licet; ut vix non Fide D. certum, & constat ex *propof. 61.* binisque *seqq.* ab Innocentio XI. damnatis Sed qui sequitur Sententiam *minùs* tutam, utut *probabiliùs* veram, aut verisimiliorem, exponit sese periculo *proximo* peccandi; cum Sententia *minùs* tuta *proximiùs* utique accedat ad illud. Ergo nunquam licet sequi Sententiam *minùs* tutam, licet *probabiliorem*. Et verò, si *Securitas* à Doctorum *Aquila S. P.* Augustino data, ipsomet teste, *nihil valet apud Deum, si à lege D. dissentiat.* Domini enim, inquit, *Securitas valet etiam si nolim; mea nihil valet, si ille noluerit* &c. quid, aut quomodo *minor* longè *minorum* Doctorum data nobis securitas valebit? 3. Periculum Salutis & Incolumitatis *alienæ* non est majus, vel *magis* evitandum, quàm periculum Salutis & incolumitatis *proprie*; cum Proximum solummodò teneamur diligere *sicut*, non *plusquàm* nos ipsos. Sed ad evitandum priùs, tenetur Medicus, Judex, & Minister Sacramentorum sequi Sententias quoque *tutiores*, aut *securiores*: ergo pariter ad evitandum posterius quilibet alius.

§ 2. R. ad I. mum *con. maj. disting. min.* Sed omnis certitudo *metaphysica*, aut *speculativa* essentialiter excludit &c. *con. min.* omnis certitu-

do etiam *moralis & practica Subdist.* excludit *formidinem practicam*, seu *practicè practicam con-*
min. speculativam quoque, aut *speculativo-pra-*
cticam, inseparabilem ab *opinionem neg. min. &*
sub data distinct neg. conseq. & consequent. Quem-

admodum enim, uti *suprà num. 19.* cum com-
 muni TT. advertimus, *Dubium speculativum*,
 aut *speculativo-practicum* non obest certitudi-
 ni *practicae*, ac *licitæ operationi*; ita nec formi-
 do ejusmodi.

§ 3. Ad 2. dum *disting. maj.* Exponere se se pe-
 riculo *proximo peccandi formaliter con. maj.* pec-
 candi tantum *materialiter.* *Subdist.* exponere se
 se *malâ fide & culpabiliter con. maj. bona fide, &*
inculpabiliter, aut ex errore *invincibili*, sicut is,
 qui sequitur Sententiam verisimiliorem, aut *pro-*
babilius veram de Honestate objecti vel actionis,
licet minus tutam, neg. maj. & sub data distinct.
neg. conseq. & consequent. Cum enim Conscien-
 tia *formaliter recta*, aut *invincibiliter erronea* sit
proxima regula actuum moraliter bonorum, hinc
 eam sequens non peccat *formaliter.* Testimo-
 nium Augustini solum evincit, non *quamlibet*
Securitatem sufficere ad *rectè ac licitè operandum*,
 præsertim illam, quam dant *Procuratores laxita-*
tum, & Magistri prurientes auribus, qui à *veri-*
tate auditum avertunt &c. Sed talem, quæ ni-
 tatur verisimiliori saltem Sententiâ, & *prohabi-*
lius verâ; prout ipsemet se se explicat *Lib. 1.*
contra academ, cap. 4. his verbis: *Quisquis mi-*
 nus

nus instanter, quàm oportet veritatem quærit, is ad finem hominis non pervenit, quisquis autem tantum, quantum homo potest, ac debet (sicut is, qui diligenter inquirat, ac sequitur verisimiliora, & probabilius saltem vera) dat operam inveniendæ veritati, etiamsi non inveniat, beatus est, seu eximitur à peccato: totum enim facit, quod ut faciat, ita natus est. Hæc natus Doctor August.

54. Ad 3.tium denique vel concedo totum, siquidem *equale* subfit periculum Salutis &c. vel *neg. suppositum* consequ. quòd scilicet in Opinione aut Sententia *probabiliori*, etiam *minùs* tuta, subfit periculum salutis, & incolumitatis saltem extra Materiam *Iustitiæ*, aut *Sacramentorum*. Vel demum *neg. consequent.* & *paritat.* Disparitas est, quòd *valor* Sacramenti, ac evitatio damni alicujus non desumatur ex *apprehensione* duntaxat, quantumvis *prudenti* & *invincibili* operantis, quemadmodum *formalis* honestas & rectitudo actionis: sed ex ipsa rei veritate, ac existentia *reali*; neque enim si locò vini *bonâ fide*, ex errore etiam *invincibili* consecres acetum, aut pro Saccharo sat charo offeras Arsenicum, propterea *validè* consecras, aut non nocet fumentis &c. Hinc quia licet actio *in se* mala & illicita, ob *bonam fidem*, & ignorantiam *invincibilem* operantis possit esse *formaliter* honesta ac *licita*, actio tamen à parte rei *invalida* aut *damnosa*, idcirco non fit *innocua*, vel *valida*; meritò haud dubiè *major* unà securitas sen-

tentiarum requiritur ad istam, quàm ad illam.
Confer etiam *superiùs dicta num. 21.*

§ III. & Ultimus.

De Concurſu Opinionis, aut Sententia probabilis cum alia magis vel aequè probabili.

55. **M**ugit tandem, & insonat terribilis illa *VOX TONITRUI*, quam non pauci in tantum reformidant, ut malle videantur, trifulcò quondam Divini Judicis fulmine feriri, & *ducendo in bonis dies suos, in puncto ad inferna descendere Job. 21. v. 13.* quàm audire ac obaudire *VOCI* huic. Dúmque aliàs tonante Coelò, cum magno timore ac tremore sub scalas, vel lauros, locaque *tutiora & arctiora* sollicitè confugiunt, sub isto tamen *TONITRUIO* ad *latissimos* passim Sententiarum Campos, & *spatiosos* Calles, seu opiniones *minùs* tutas, ac probabiles, sine ulla formidine, licèt *his* planè essentiali, liberrime excurrunt, non sicut *Servi Dei* benefacientes, ut vult *suprema & antiquissima Theologorum Summitas 1. Pet. 2. v. 16.* Sed quasi velamen habentes *malitiæ, libertatem.* Probabilissimum sanè sive opiniones *minùs* probabiles, *minùsque* tutas tunc demum præstaret sequi, si etiam *minùs* probabile foret, aut fieret, dari Mortem, vel Infernum,

num, ac Judicium finale &c. Stante porrò hâc irrefragabili veritate, haud video, quî unâ Probabilismus sat tutò stare, nedum *ad vitam ducere* queat? *Matth. 7. v. 14*. Sed jam nihilominus:

§ 6. *Quæres*: An Intellectus possit *prudenter* assentiri Sententiæ probabili in concursu oppositæ *magis*, vel *æque* probabilis? eamque Voluntas *licitè* sequi & praticare?

R. I. ac *probabilius* sentio, intellectum non posse *prudenter* assentiri Sententiæ probabili de honestate actionis, in concursu, aut conflictu alterius *magis* vel *æque* probabilis de inhonestate ejusdem.

§ 7. Hanc Sententiam *reipsâ* tenet si non *major*, certè *sanior* Pars T.T. præsertim *Antiquorum*. Tenent eam cum priscis P.P. quorum aliquos *infra* allegabimus, Recentiores quoque Sancti: ut Divus Thomas Villanovanus ex Ord. S. Augustini, Divus Antoninus ex Ord. S. Dominici, Divus Bonaventura ex Ord. S. Francisci, SS. Pius V. Carolus Borromæus, & Franc. Salesius in suis *Instruct. Confessar.* Tenent Scholarum Principes D. Thomas Aquin. Joan. Scotus, Ægidius Romanus cum suis sequacibus; quibus novissimè cum suis accessit Reverendissimus DD. Hieronymus, insignis Canonix Tirnsteinensis Infer. Austriæ Prælatus, & SS. Theol. Doctor Clarissimus, Mæcenas meus plurimùm Gratiolus, &c. in suis elegantissimis Thesibus ex Univ. Theolog. Scholast.

The.

Thesi 24. Tenent etiam plerique Eminentissimi Cardinales, & Fulcra Ecclesiæ, nominatim nostri Josephus Saenz de Aguirre in *Præfat. Collect. Concil. Hisp.* & Cælestinus Sfondrat. *de Lege in Præsumpt. fund. P. 1. §. 5. n. 6.* Bellarminus, Palavicinus, & Denhoffius in Italia, Grimaldus, Le Camu, & Sandovalius in Gallia, Card. Otho, Gropperus, & ab Harrach in Germania &c. Tenent ambo Reverendissimi DD. Visitatores Exemptæ Unionis nostræ, GREGORIUS Abbas Tegernseens. Præsul & Pater meus observandissimus, & HENRICUS Abbas Michaëlfeldens. cum toto ferè communi Studio Congreg. Tenent denique Rever. P. Thyrsus Gonzalez Præpositus Gen. Inclytæ Societatis Jesu, Paulus Comitulus, Michaël Elizalde, Andreas Blancus, Ægidius Estrix, alique non pauci ejusdem Societ. probè gnari, illam à Deo oppositam esse, non adjunctam Luthero ad relaxandam Ecclesiam. Taceo Magnif. P. Gregorium Wimberger, nec non Clarissimos PP. Alphonsum Wenzl, & Alanum Ritter (quorum hic Universitatem Salisburg. ille commune Studium Bavar. suis radiis illustravit) & communissimam Thomistarum.

58. *Prob. autem I. ex S. Scriptura*, in qua præter Testimonia in *Proloquio*, & per decursum hinc inde adducta, *1. Cor. 12. v. ult.* scribit Apostolus : *Æmulamini Charismata meliora* ; cujusmodi haud dubiè etiam sunt veritates, ac
Senten-

Sententiæ probabiliore. Deinde Philip. 1. v. 9. & seq. ait : *Charitas vestra magis ac magis abundet in Scientia, & in omni sensu (sive Sententia) ut probetis potiora, ut sitis sinceri, & sine offensa in diem Christi &c.* En ! fructum quoque Sententiæ potioris, & probabilioris. Denique 1. Joann. 4. v. 1. sollicitè monet Dilectus Christi Discipulus : *Charissimi ! nolite omni spiritui credere, sed probate Spiritus (sive actiones, aut opiniones inspiratas) si ex Deo sint ; quoniam multi Pseudoprophetae (quos nempe mundus libenter audit, ceu mundanos, & de mundo, seu ex lege passim libertate ac licentia loquentes v. 5.) exierunt in mundum.* Probandi sunt igitur spiritus, an ex Deo, ejusque Legi, aut veritati conformes sint, & assentiendum magis probatæ, ac probabiliori Sententiæ ; nec unquam standum pro libertate adversus Legem, nisi quando hæc verisimilius non existit, aut hic & nunc non obligat nos. In ista nempe media opinione nostra : *Misericordia & veritas obviant sibi, Justitia & Pax, sive justa severitas, & pacifica securitas osculantur se invicem, Ps. 84. v. 11. Vide ergo, & conjunge nobiscum amice Lector ! Bonitatem, & Severitatem Dei Rom. 11. v. 22. Attende econtra tibi à falsis Prophetis &c. ex fructibus eorum cognosces eos, Math. 7. v. 15. & 20. ex tot nimirum proposit. Damnatis, ac deinceps damnandis.*

§9. *Prob. II. ex SS. Patribus, ac imprimis quidem S. P. Augustino, qui, præter testimonium supra num. 53. allegatum, Lib. 2. de Doctrin. Christian. cap. 8. ait: In his verò, quæ non recipiuntur ab omnibus, præponat eas (scilicet Doctrinas, aut Sententias) quas plures, gravioresque recipiunt, eis, quas pauciores, minorisque Authoritatis Ecclesiæ tenent. Cui consentit Divus noster Isidorus Hispal. Lib. 3. Sent. cap. 5. ita sentiens: Discretio Sanctorum (seu rectè ac prudenter operari volentium) tanta esse debet, ut inter bonum & malum prædiviti ratione dijudicent, ne eos Diabolus per speciem boni (minùs nempe probabilis) fallat. Hæc est enim percunctatio Josue cap. 5. dicentis: noster es, an Adversariorum? propter hoc & Jeremiæ dicitur, si sepeveris pretiosum à vili, quasi os meum eris; rectè nimirum pronuncians. Favet quoque huic Sententiæ totò Lib. de Conflictu Vitiorum & Virtut. Ejusdem mentis est Magnus N. Gregorius Lib. 18. Moral. cap. 4. super illa verba: Væ! qui consuunt pulvillos sub omni cubitu manûs, & faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas. Ezech. 13. v. 18. Et verò, si Eòdem alibi teste, bonarum mentium est, ibi culpam agnoscere, ubi culpa non est? Bonæ mentes perfectò haud sunt, quæ nec ibi culpam agnoscunt, ubi probabiliùs est, ac ipsismet esse videtur. Subscribit denique, ut plures alios SS. PP. præteream Divus N. Anselmus, dum in cap. 7. Matth.*

Matth. v. 13. inter alia commentatur & scribit: *Porta verò, quæ ducit ad vitam, non solum est angusta, sed etiam arcta, quia per labores & jejunia (à quibus tamen Probabilistæ eximunt pleròsque) panditur. Per latam quoque viam multi ambulant, angustam pauci inveniunt. Latam non quæramus, nec investigatione opus est, spontè se offert erranti in via; angustam verò nec omnes inveniunt, nec qui inveniunt, nec statim ingrediuntur per eam: multâ enim inventâ veritatis viâ, capti sæculi voluptatibus (quas probabiliter licitas judicant) de medio itinere revertuntur. Confer etiam, quæ in Proloquio nostro ex ipo adduximus. Tandem Ipsimet Summi Pontifices, ac Supremi Controversiarum Judices non solum semper sequuntur Sententias sibi saltem probabiliores, & paulò severiores; verum etiam sequendas esse judicant. Nam Clemens V. Pont. Max. in Concilio Vien. Clement. unicâ de Summa Trinit. & Fide Cath. & quibusdam 3. inter duas Theologorum Opiniones contrarias de collatione Gratia & virtutum in Baptismo Parvulorum, dijudicans inquit: Nos autem opinionem secundam, tanquam NB. probabilior, & dictis Sanctorum, ac Doctorum Modernorum Theologiæ magis consonam & concordem, Sacro approbante Concilio, duximus eligendam. In Decreto autem Apostolico Alexandri VII. Pont. Max. ad Capitulum Generale PP. Ord. Prædicatorum misso, hæc habentur formalia: Tædet Beatissimum Patrem, tot novarum*

rum Opinionum hoc sæculò in Theologiam moralem inductarum, quibûs Disciplina NB. Evangelica resolvitur, ac Conscientiis cum gravi animarum periculo illuditur; & proinde vult sua Sanctitas, à Theologis Thomistis NB. in Ecclesiæ hoc morbo occulto laborantis remedium, opus parari ex SEVERIORI & tuta SS. & Angelici Doctoris doctrina, quò hæc morum & opinionum licentia, quæ in dies grassatur, quasi cauteriò cohibeatur. Quod quidem remedium à P. Gonet, Contenson, Vincentio, Baronio, & aliis diligentissime paratum est.

60. *Prob. demum III. ex Ratione. I. Cum in Opinionibus & Controversiis morabilibus evidentiâ, ac omnimodâ rei veritatem habere haud possimus, illi tantum opinioni, aut Sententiæ Intellectus noster potest prudenter assentiri, quæ ipsi magis videtur conformis veritati, & propius saltem accedere ad eam, ceu objectum illius. Sed opinio aut sententia probabilis in concursu oppositæ magis, vel æque probabilis non videtur, imò nec potest videri Intellectui nostro magis conformis veritati, & propius accedere ad eam; siquidem aliàs hoc ipsò non esset probabilis tantum, sed probabilior oppositâ. Ergo &c.*

61. *Cum ex duabus Sententiis & propositionibus contradictoriè oppositis ambæ simul veræ esse ac videri, rationabiliter saltem, non possint, neque adeò terminare prudentem assensum Intel-*

Intellectûs, hic tantum illi *prudenter* assentiri potest, quæ eidem videtur *verior*, aut verisimilior alterâ: atqui Sententia *minùs*, vel *æque* probabilis quàm altera, nequit Intellectui videri *verior*, aut verisimilior alterâ; ut vel ex terminis liquet. Ergo Intellectus non potest illi *prudenter* assentiri in concursu alterius oppositæ, *magis* nimirum, vel *æque* probabilis.

62. 3. Ex duobus *Contradictoriis* illud judicare *verum & licitum*, quod intellectui judicantis *probabiliùs* ac *verisimiliùs* videtur *falsum & illicitum*, planè non est *judicium prudens*; ut *per se* liquet. Sed assentiri Sententiæ probabili de honestate actionis in concursu oppositæ *probabilioris* ac *verisimilioris* de in honestate illius, est judicare, illud esse *verum & licitum*, quod Intellectui Judicantis *probabiliùs*, ac *verisimiliùs* videtur esse *falsum & illicitum*; ut patet. Ergo tale Judicium & assensus non est *prudens*.

63. 4. Sententiæ *probabiliùs falsæ*, Intellectus non potest *prudenter* assentiri; cùm *Prudentia* sit *virtus* Intellectualis, ac essentialiter *vera*. Atqui Sententia probabilis in concursu *probabilioris* est, aut evadit *probabiliùs falsa*: ergo &c. *min. prob.* Si ex duabus Sententiis & propositionibus *contradictoriis* una est certò vera, altera est certò falsa; ut ex Summulis constat, & ab inductione ostendi potest in omni materia. Ergo pariter si una ex illis est *probabiliùs vera*,

F
altera

altera est *probabilius* falsa. Atqui Sententia *probabilior* est *probabilius* vera ; ut *per se* liquet. Ergo opposita illi non potest non esse, aut evadere *probabilius* falsa. Hoc argumentum, cum aliquando urgerem in celeberrima quadam Universitate, & *publica* Disputatione Theologica, responsum mihi tandem fuit à Clarissimo P. Præsidente, quòd opinio minùs probabilis, minùsque tuta æque possit stare cum opposita probabiliori, quàm hæc cum certa. Dum porrò subsumere vellem : atqui hoc posterius est falsum (cum utique in terminis repugnet, *opinionem* Sententiæ *certaine* oppositam, esse probabilioris ac verisimiliorem *istâ*) ergo & illud prius. Ante tempus ab illo, aut fortè in tempore adhuc, datum fuit signum pro solita inflatione tubarum : unde quam mihi tunc ampliùs explodere non licuit frivolam responsionem, Tubicines explaserunt. Quod eâ tantùm intentione hìc refero, ne Adversarii nimium fidant suæ Sententiæ, & nostram parvipendant; quæ jam ulteriùs *probatur & confirmatur* :

64. 5. Sententia, quæ & quando non apparet rationabiliter *vera*, non est *verè* probabilis; neque adeò meretur, aut potest terminare *prudentem* assensum Intellectûs: Sed opinio secundum se licet *probabilis*, in concursu *probabilioris* non apparet rationabiliter *vera*: ergo neque est, aut manet ampliùs *verè* probabilis. *maj.*
est

est certa, cū *vera* Probabilitas juxta omnes sit rationabilis apparentia veritatis. *min.* autem *prob.* opinio, quæ hīc & nunc apparet potius simpliciter *falsa*, nequit apparere rationabiliter *vera*; ut patet. Sed opinio secundū se licet probabilis, in concursu aut conflictu *probabilioris* apparet potius simpliciter *falsa*: ergo tunc nequit apparere rationabiliter *vera. min.* iterū *prob.* quod apparet *magis* falsum, à fortiori apparet simpliciter falsum; sicuti quod apparet *magis* album, nigrum, viride &c. à fortiori apparet simpliciter tale. Sed opinio secundū se licet probabilis, in concursu *probabilioris* apparet *magis* falsa, quā ista; cū utique *probabilior* ac *verisimilior* ipsa nequeat apparere *magis* falsa: ergo &c. Unde opinio probabilis in conflictu *probabilioris* se se habet, sicut *fortis* ille *armatus* Luc. 11. v. 21. *superveniente* eō *fortiore*, *universa* *ejus* *armā*, in quibus confidebat; seu *omnem* vim movendi & inclinandi ad *prudentem* assensum, ne dum sequelam, *auferente*.

65. 6. Demum: ut quis *prudenter* & *rationabiliter* assentiatur alicui Sententiæ saltem *moralī* debet pro posse suo inquirere *veritatem*, secundū illud Eccli. 37. v. 20. *ante omnia opera verbum verax præcedat te* &c. Sed amplectens Sententiam probabilem relictā *probabiliori*, non inquit pro posse suo *veritatem*: tum, quia sciens volens relinquit illam, quæ sibi *magis* apparet *vera*, propiūsque accedere ad *veritatem*; tum,

quia *studiò* amplectitur eam, quæ *probabilius* est, ac ipsi magis videtur *falsa*, aut certè *minùs vera*; ceu *minùs* probabilis, & *verisimilis*: Tum denique, quia cùm amplectendo *probabiliorem*, ac *verisimiliorem* posset propiùs accedere ad veritatem, *magisque* recedere ab errandi periculo, planè non facit quantum moraliter *potest* ad inquirendum, neque adeò pro *posse* suo inquit veritatem, aut *invincibiliter* errat, si eam fortè non attingat, uti nos.

66. *R. 2.* Nec etiam voluntatem posse, *prudenter* ac *licitè* sequi, & praticare opinionem *minùs* probabilem de honestate aut licentia actionis, in concursu *probabilioris* de inhonestate ejusdem: sive *minùs* probabilem, *minùsque* tutam faventem suæ libertati, relictâ *magis* probabili favente legi. Ita iidem qui suprà *num. 57. & seqq.* citati, tum Sancti, tum non Sancti DD. contra *turbam*, ac *Sententiam plurimorum*, quam tamen sequi prohibemur *Exodi 23. v. 2.* his verbis: *Non sequaris turbam ad faciendum malum, nec in judicio, plurimorum acquiescas Sententiæ, ut à vero devies.* Vincibiliter saltem, ac scienter ab illo *magis* recedendo.

67. Præter *Rationes & Autoritates* pro præcedenti Responsione ac Resolutione adductas probatur insuper 1. Opinionem aut Sententiam tenuiter solùm probabilem voluntas non potest prudenter ac *licitè* sequi & praticare; ut constat ex *propos. tertia* ex 65. ab Innocente XI. Pont.

Pont. Max. pridem *damnatis*, quæ sic habet: *Generatim, dum Probabilitate sive intrinseca, sive extrinseca, quantumvis tenui, modò à probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.* Sed opinio, aut Sententia *minùs* probabilis, *minùsque* tuta, in concursu oppositæ *probabilioris*, est, aut evadit ad summum non nisi *tenuiter probabilis*; ùt partim ex terminis, partim ex nuper dictis liquet. Ergo voluntas non potest illam *prudenter* ac *licitè* sequi, & *practicare*. Idque non modò in materia *Iustitiæ & Sacramentorum*, vel ubi agitur de injuria, damno, aut periculo Proximi: sed nec in *aliis materiis sive Juris, sive facti*; prout sat clarè colligitur ex *seq. propos. quarta*, ab eodem SS. Pontifice damnata: *Ab infidelitate excusabitur Infidelis non credens, ductus opinione minùs probabili.* En! *aliam* quoque materiam, Fidei nimirum, nullique alteri *damnosam*: ergo.

68. 2. Ut aliquis *prudenter* ac *licitè* operetur & agat, debet esse *moraliter* saltem & *practicè* certus de honestate aut licentia suæ actionis; cum *Dubio* enim *practicè pratico* de illa nunquam licet operari, ùt apud omnes certum, & teste D. Augnstinô *Lib. cont. Donatist. cap. 5. efficere id, quod incertum est, an sit peccatum, certum peccatum est.* Atqui sequens opinionem *minùs* probabilem de honestate aut licentia actionis in concursu & conflictu *probabilioris*

de inhonestate ejusdem, non est adhuc *moraliter & practicè* certus de honestate aut licentia suæ actionis; quippe quam ipsemet hic & nunc *formaliter* judicat *probabilius* ac *verisimilius* esse inhonestam & illicitam, ut patet vel ex statu N. Quæstionis. Ergo talis *prudenter* ac *licite* non operatur.

69. 3. Qui se *voluntariè* exponit periculo *proximo formaliter* peccandi, non agit *prudenter* ac *licite*; ut ex dictis, & communi TT. *suppono*. Sed qui eligit ac sequitur Sententiam *minus* probabilem *minusque* tutam, seu faventem libertati adversus Legem, relictâ oppositâ *probabiliori* de inhonestate actionis, *voluntariè* se se exponit periculo *proximo formaliter* peccandi; cum ex una parte *velit* ponere actionem, quam hic & nunc *formaliter* judicat esse *probabilius*, ac *verisimilius* illicitam & *peccaminosam*: ex altera verò laboret errore planè *vincibili*; eò quòd *minorem* apparentiam veritatis eligat præ *majori* sibi hic & nunc obversante, ac *moraliter* eligibili, neque adeò faciat, quantum *potest* ad inquirendam & attingendam rei veritatem. Ergo talis planè non agit *prudenter* ac *licite*.

70. Neque verò talem Probabilistam (ut solitum *magis*, quàm solidum adversæ partis *efugium*, & *os loquentium iniqua obstruatur*) excusat Principium, & Dictamen illud *reflexum*, quòd qui operatur nixus fundamentò & *motivò*

tivô *gravi*, quali utique nititur omnis Sententia *verè* probabilis, etiam *minùs* tuta, *prudenter* ac *licitè* operetur. Præterquàm enim, quòd hoc Principium meritò videatur suspectum, ob *propof. 3.tiam* (cum qua coincidit) ab Innocentio XI. *damnatam*, & *suprà num. 67.* relatam, imò *nimiùm* probet; videlicet, id etiam *licere* Infideli, Medico, Judici, Ministro Sacramentorum &c. *minùsque* adeò, nedum *magis*, certum sit quàm vel principia etiam *directa* Sententiæ *probabilis*; insuper negatur imprimis suppositum, quòd hæc Sententia in concursu oppositæ *probabilioris* possit *rationabiliter* judicari *hic* & *nunc* in actu secundo *verè* probabilis, ac niti fundamentô & motivô satis *gravi* respectu ejusdem Intellectûs; utpotè cui *hic* & *nunc* videtur *probabiliùs falsa*, sicut opposita *probabiliùs vera*, cùm ex duabus *Contradictoriis* (quæ profectò ambæ simul *veræ* vel *falsæ* esse, aut ab eodem Intellectu *prudenter* saltem judicari haud possunt) si una sit, aut videatur *vera*, altera non possit non esse, aut videri eidem *falsa* in quacunque Materia. Accedit, quòd, si opinio, quæ ex principiis *directis* videtur *probabiliùs falsa* & illicita, ex principiis *reflexis* posset *practice* judicari certa & licita; tunc etiam opiniones, quæ operanti videntur *certò falsæ* & *improbabiles*, ex principiis *reflexis* tutò sequi & practicare, liceret, cùm & istæ nonnullis *verè* probabiles, ac *tutò* practicabiles videantur, aut

visæ fuerint. Sed *consequens* est certò falsum : ergo & *antecedens*. Deinde, vel principia ejusmodi *reflexa*, superaddunt aliquid Sententiæ *probabili*, eamque reddunt *probabiliorem* ac *verisimiliorem* alterâ, vel non? Si non; tam parùm poterit *prudenter* eligi, & *licite* practicari *cum*, quàm *sine* illis. Si verò; habemus intentum, quòd nimirum non liceat sequi & praticare Sententiam, nisi saltem *probabiliorem*. Denique *Certitudo moralis & practica* de honestate aut licentia actionis, ad *prudenter* ac *licite* operandum ab omnibus T.T. requisita, debet causari ac descendere ex principio *moraliter certo*; cùm effectus non possit excedere suam causam, & ex principio vel *antecedente* incerto nunquam sequatur *conclusio* certa. Sed principium & dictamen illud *reflexum* AA. non est *moraliter certum*; ceu *æquè*, imò *magis dubium* & controversum (si non penitus proscriptum, adeoque certò falsum) quàm *multa* passim principia *directa*: cùm econtra principium illud, & Dictamen Probabilioristarum, quòd, qui sequendo *versimiliora* facit tantum quantum *potest* ad inquirendam *veritatem*, si eam fortè non attingat *reipsà vincibiliter* solùm & inculpabiliter erret; tanquam *certum* ab omnibus hodie Theologis recipiatur. Solus certè *abusus* etiamsi nil aliud esset, deberet nos abstertere à Probabilismo; cùm passim audiamus hòc tempore : *Non facio mihi scrupulum, est Sententia probabilis, legi eam*

eam in illo Auctore (utut fortè actu prohibitam, & jam inter propositiones *damnatas* multis parùm *notas* contentam) *quidquid alii in contrarium dicant* ; *hæc opinio mihi magis placet, quia est benignior* (malignior potiùs deberet dici, quia laxior) *alterâ, mihi que & aliis arridet &c.* Sed *væ vobis ! qui ita ridetis nunc, quia lugebitis, & flebitis. Væ ! cùm benedixerint vobis homines* *sucundùm hæc &c. Luc. 6. v. 25. & seq.*

71. R. tandem III. Voluntatem etiam non posse *prudenter* ac *licitè* sequi & praticare opinionem aut Sententiam probabilem de honestate aut licentia actionis seu faventem *libertati*, in concursu alterius *æque* probabilis de inhonestate ejusdem, seu Sententiæ faventis *Legi* ; Ita iidem contra eosdem.

72. *Prob.* & hæc Resolutio triplici *ratione* I. Opinionem aut Sententiam, cui Intellectus non potest *prudenter* assentiri, etiam voluntas non potest *prudenter* ac *licitè* sequi ; sicut enim nihil volitum, quin præcognitum, ita quoque nihil *prudenter* volitum, quin *prudenter* præcognitum. Sed intellectus non potest *prudenter* assentiri Sententiæ probabili de honestate aut licentia actionis in concursu alterius *æque* etiam probabilis de inhonestate ejusdem ; uti *suprà num. 60. & seq.* ostendimus : ergo neque voluntas illam *prudenter* ac *licitè* sequi, & praticare.

73. 2. In Dubio Possessionis & Præsumptionis.

nis, pro quo nimirum stent? *Tutior semper pars est eligenda*; prout ultrò fatetur Clarissimus P. Paulus Mezger *suprà num. 24.* laudatus, & communiter etiam alii, saltem *minùs* laxi, Probabilistæ. Sed inter duas opiniones aut Sententias *æque* probabiles de honestate & Inhonestate actionis, est *prudens* planè Dubium, saltem *positivum* etiam Possessionis ac Præsumptionis &c. siquidem aliàs hòc ipsò non essent *æque*, aut *equaliter* omninò probabiles, contra *suppositum*, & statum Quæstionis. Ergo voluntas in tali casu non potest *prudenter* ac *licitè* sequi & praticare Sententiam probabilem de honestate aut licentia actionis, seu faventem suæ *libertati*; sed potius tenetur sequi oppositam faventem *legi* illam prohibenti, ac ita *eligere partem tutiorem*.

74. 3. Ut quis *prudenter* ac *licitè* operetur, debet esse, juxta communem ac *certam* T.T. *practicè* saltem *certus* de honestate aut licentia suæ actionis: Sed sequens opinionem aut Sententiam probabilem de illa, in concursu alterius *æque* probabilis de inhonestate ejusdem, nec est *practicè certus* de honestate aut licentia suæ actionis; cùm *æque* ipsi appareat etiam *inhonesta & illicita*, ac proinde se exponat *morali* periculo errandi, & peccandi *formaliter*. Ergo nisi se fundare possit in *majori* præsumptione, ac *legitima* possessione, aliòve justo titulo: *tutior* omninò viam, secundum *superiùs dicta*,
in

in tali bivio eligere, & ingredi *tenetur* : aliàs certè, cùm in *moralibus* rarò detur casus, qui non in utramque partem *probabiliter* defendatur, quidlibet cuivis amplecti & agere licebit; sicque *omnia* ferè præcepta, præsertim humana, passim eludi, ac *licitè* non observari continget, cum ingenti sanè præjudicio Disciplinæ, ac Reipublicæ Christianæ, ne dum propriæ Salutis. Atque hinc illæ lachrimæ Alexandri VII. Pont. Max. *suprà num. 35.* expressæ, ob ejusmodi nempe *modum opinandi alienum omninò ab Evangelica simplicitate, Sanctorumque Patrum Doctrina*; & quem si pro recta Regula Fideles in praxi sequerentur, ingens irreptura esset Christianæ vitæ corruptela. Non ergò qui ad licentiam, sed qui ad Justitiam erudiunt multos, fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates. Dan. 12. v. 3.

75. Sed Dices, & Objicies cum AA. contra statutas Assertiones ac Resolutiones nostras I. Qui operatur nixus fundamentò & motivò gravi circa honestatem aut licentiam actionis, prudenter ac *licitè* operatur; ut patet. Sed qui sequitur opinionem aut Sententiam *minùs* vel *æque* probabilem, etiam *minùs* tutam, & in concursu quoque aut conflictu alterius *magis* vel *æque* probabilis, operatur adhuc nixus fundamentò & motivo *gravi*; siquidem aliàs contra hypothesein & statum Quæstionis eò ipsò non esset *minùs* vel *æque* probabilis, sed simpliciter *improbabilis*. Ergo, qui talem sequitur opinionem

nem

nem aut Sententiam, *prudenter* ac *licitè* operatur. 2. Lex incerta, aut non *satis* promulgata non obligat: Sed Lex semper sequendi opiniones ac Sententias *probabiliores*, aut *tutiores*, est incerta, aut non *satis* promulgata; aliàs certè tam *multi* sapientes & doctissimi viri illam non ita ignorarent. Ergo hæc Lex planè non obligat, ac per consequens *prudenter* ac *licitè* quis contra eam operatur. 3. Qui se conformat multorum *Prudentum* & *proborum* Judicio, *prudenter* utique ac *licitè* agit: Sed qui sequitur opinionem etiam *minùs* vel *æque* probabilem, *minùsque* tutam, conformat se multorum adhuc *Prudentum* & *proborum* Judicio; cùm *unus* saltem Author *regulariter* non faciat opinionem *verè* probabilem. Ergo talis *prudenter* ac *licitè* operatur. 4. Voluntas *prudenter* ac *licitè* potest sequi opinionem aut Sententiam *minùs tutam*, relictâ oppositâ *tutiori*: ergo etiam *minùs probabilem*, relictâ oppositâ *probabiliore*; si enim *major* securitas Sententiæ *tutioris* non evertit, vel impedit *positivam* & *practicam* securitatem *minùs tutæ*, nec *major* probabilitas Sententiæ *probabilioris* evertet, aut impedit *positivam* & *practicam* probabilitatem *minùs probabilis*. 5. Sententia aut opinio *probabilior* æque potest esse *materialiter* falsa, & de objecto à parte rei illicito, quàm *minus* probabilis: sic enim opinio, quòd *Præcepto Communionis annuæ* satisfiat per *Sacrilegam Domini manducationem*, erat olim,

&

& usque ad annum 1679. (quô cum aliis 64. fuit *damnata* ab Innocentio XI. Pont. Max.) longè *communior* & *probabilior* oppositâ, utit à parte *rei* falsa, *minùsque* tuta, imò & de objecto *intrinsecè* malo &c. Sed illa nihilominùs *prudenter* ac *licite* potest practicari à voluntate: ergo & *minus* probabilis. 6. Demum, nostra in hac parte Sententia est *nimìs* ardua, multisque *scrupulis* obnoxia; deberet enim quis *semper* inquirere, ac diu examinare, quænam opinio sit practicè *probabilior*? Id quod multis *difficile*, & rudioribus etiam *impossibile* foret, experientiâ teste. Deinde Confessarii deberent Pœnitentibus suadere semper *probabiliora*, aut *tutiora*, & nî obtemperarent, negare absolutionem velut indispositis; hoc autem *nimìs* durum & rigidum esse, quis non videat? Denique, omisîs pluribûs aliis inconvenientibûs, hæc nostra Sententia *Fugum Christi Suave*, & *onus leve Matth. 11. v. ult.* reddit *nimìs* amarum & grave hominibus. Ergo non tantùm non amplectenda, sed potiùs excludenda est è Scholis Theologorum.

76. Verùm ista tanti *ponderis* ac efficaciae non sunt, ut nos movere, nedum in partem alteram inflectere queant; *appensa* namque in *statera* saltem *justa*, *inveniuntur minùs habentia*, non minùs, quàm ipsæ opiniones *minùs* probabiles, tametsi pleraque, si non omnia id genus argumenta *nimiùm* probent, & ipsis quoque

AA. solvenda sint; cùm contra *Decreta Pontificia* probent, etiam *Infidelem*, *Judicem*, ac *Ministrum Sacramentorum* prudenter & licitè sequi posse opiniones minùs probabiles &c. prout rectè trutinanti patebit. Ad 1. mum *neg. maj.* sic illimitatè propositam, ùt constat in mox adductis personis: vel *disting. maj.* qui operatur nixus fundamentò & motivò gravi, quod est tale tam in actu *secundo*, quàm in actu *primo*, tam *respectivè*, quàm *absolute*, tam in sensu *composito* ut maneat, quàm in sensu *diviso* ut definat esse *grave con. maj.* quod est tale duntaxat in actu *primo*, *absolute*, & in sensu *diviso*, cujusmodi est illud, quò nititur operans juxta Sententiam minùs, vel *æquè* probabilem minùsque tutam in concursu & conflictu alterius *magis* vel *æquè* probabilis, *neg. maj.* & sub data *distinct. neg. min.* & consequent. Licèt igitur fundamentum & motivum Sententiæ minus, vel *æquè* probabilis *absolute*, aut *secundùm se* præcisè ac *seorsim* spectatum, sive in actu *primo*, & abstrahendo à concursu alterius *magis*, vel *æque* gravis, sit satis *grave*, habeátque *sufficientem* vim ac efficaciam movendi ad *prudentem* assensum & sequelam; secùs tamen in sensu *composito*, & concursu alterius se *gravioris*, vel *æque* gravis: eò ferè modò, quò pondus injectum lanci alicujus stateræ illam deprimat; sed si in alteram mittatur *pondus æque*, vel *magis grave*, tunc prior extollitur, aut in æquilibrio hæret non minùs, quàm *vacua*.

cua. Item, quamvis Bos, vel Equus habeat *sufficientem* virtutem, se solô & absolutè trahendi plaustrum vel currum; si tamen ex *adverso* retrahat alius *magis*, vel *æque* fortis, virtus illa non potest exire, sed impeditur hîc & nunc, ne *efficaciter* exeat in actum *secundum*. Denique, ut Instantiâ quoque *Evangelicâ* utar, cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea, quæ possidet; si autem fortior eô superveniens vicerit eum (sicut opinio probabilior probabiliem) universa arma ejus auferet, in quibus confidebat &c.

77. Ad 2.dum vel *neg.* vel *disting. maj.* Lex incerta, aut non satis promulgata, nisi *probabilius* vel *æque* saltem probabile sit, eam dari, aut satis esse promulgatam, *con. maj.* si sit, *Subdist.* non obligat *certò trans. maj.* non obligat *probabilius* saltem præsertim, dum præsumptio *magis*, vel *æque* stat pro lege, ut non pauci etiam AA. tenent, *neg. maj.* Vel *omiss. maj. neg. min.* Nam eadem lex *naturalis*, quæ dictat, ut prudenter ac honeste operemur, neque nos voluntarie committamus periculo errandi *vincibiliter*, & ita formaliter peccandi, etiam dictat, non esse sequendam opinionem, aut Sententiam minus probabilem, minusque tutam, probabiliores semper, aut tutiores. Num autem, & quomodo tam multi Viri sapientes & docti hanc legem ignorent, vel an fortè cum *injusto Ps. 35.* nolint intelligere, ut bene agerent, aut docerent? nihil ad nos; viderint

derint ipsi, quâ ratione quondam æquissimo
Judici ac Supremo Conscientiarum Arbitro
DEO, qui *viam Salutis* (uti *suprà num. 35.* au-
divimus) *arctam esse definivit*, rationem sint red-
dituri.

78. Ad 3.tium, præterquàm, quòd *nimum*
probet, videlicet, id etiam fas esse Judici, Me-
dico, Ministro Sacramentorum &c. aut licere
etiam sequi opinionem, quam quis judicat *fal-
sam & improbabilem sibi*; quia nihilominùs se
conformaret multorum *Prudentum & proborum*
Judicio, qui eam ut *probabilem* defendunt. Vel
neg. vel disting. maj. qui se conformat &c. nisi
his contradicant alii *æque*, imò *magis prudentes*
& *probi*, *gravioribûsque* motivis & rationibûs,
nedum *authoritatibûs* nixi, qui proinde *meritò*
moveant *prudens dubium* de honestate aut licen-
tia actionis cum quo porrò nunquam licet ope-
rari *con. maj. secùs neg. maj. & sub data distin.*
neg. min. & consequent. Cæterum *maior*em par-
tem non semper esse etiam *sanio*rem, constat ex
Can. In ordinatione. 14. Distinct. 51. & cap. 64.
S. Reg. SS. P. N. Ben. aliàs sanè & reprobi ef-
sent *Saniores Electis*, & opiniones *Stultorum*,
quorum *infinitus est numerus*, *probabiliores* dictis
7. *Sapientum.* Nec denique omnis *Prudentia*
& *Probitas* est *satis vera*, & *approbanda*; cùm
detur quoque *Prudentia & Sapientia carnis*,
Rom. 8. v. 6. quæ *inimica est Deo, ejûsque Legi*,
& ut *ibid.* commentatur Divus N. Anselmus,
magis

magis naturalibus credit rationibus, quàm Divinis Sententiis &c. Imò 1. Cor. 1. v. 19. & seq. Scriptum esse, scribit Apostolus: *Perdam Sapiëntiam Sapiëntium, & Prudentiam Prudentium* (quam habent in moribus, vel quâ excogitant aliquid probandum, inquit iterum ibid. Anselmus) repro-
babo &c.

79. Ad quartum *disting. ant.* Voluntas prudenter ac licitè potest sequi opinionem aut Sententiam minùs tutam, si hæc sit, aut prudenter judicetur probabilior oppositâ *conc. ant.* secùs *neg. ant. & consequent.* Ad hoc enim, ut quis prudenter ac licitè operetur, juxta omnes requiritur certitudo moralis, saltem reflexa & practicè practica de honestate aut licentia actionis: quæ quidem, licèt non semper exigat majorem securitatem, exigit tamen sine hac majorem semper probabilitatem; cùm opinio minùs probabilis, unâque minùs tuta, in concursu & conflictu oppositæ probabilioris, magisque remotæ ab errandi, ac peccandi periculo, Judicium prudens, & practicè certum de vera, aut invincibiliter erronea honestate & licentia actionis fundare haud possit. Deinde *Disp.* est, quòd communis Peripateticorum Regula non habeat, *Contradictoria simul tuta* aut *secura esse non posse*; sicuti tamen habet, quòd *simul vera, vel falsa esse nunquam possint.* Denique, quòd non teneamur sequi opinionem aut Sententiam semper tutiorem, apud omnes hodie Catholicos, saltem

G
minùs

minùs rigidos, est receptum, & apertè constat ex dictis *num. 21. & 49.* Secùs autem, quòd non teneamur sequi saltem *probabilior*; uti satis supérque hactenùs probatum est.

80. Ad quintum *disting. maj.* Sententia, aut opinio *probabilior* æque potest esse &c. ex errore ac ignorantia *invincibili* & inculpabili, quæ excusat à peccato saltem *formali conc. maj.* ex errore ac ignorantia *vincibili* & culpabili, quæ non excusat à peccato, quemadmodùm Sententia *minùs* probabilis *minùsque* tuta, *neg. maj.* qui enim sequitur & practicat Sententiam sibi *probabilior*, facit quantum *moraliter* potest pro inquirenda & attingenda veritate; ut proinde, si eam non attingat, solummodò erret *invincibiliter*, & inculpabiliter. At verò qui sequitur & practicat Sententiam *minùs* sibi probabilem *minùsque* tutam *relictâ* *probabili* ac *verisimiliori*, planè non facit, quantum *moraliter* potest pro inquirenda & attingenda veritate; quia posset sequendo *probabiliora* ac *verisimiliora* propiùs ad illam accedere, *magisque* e-contra recedere ab errandi periculo: unde talis sese exponit periculo *proximo* errandi etiam *vincibiliter* & culpabiliter, ac per consequens peccandi *formaliter*, quod certè *prudens* & *licitum* esse nunquam potest. Cæterùm, si opiniones aut Sententiæ *probabiliores*, ac *verisimiliores* non sunt semper *veræ*, nec satis securæ,
uti

ut à *errore*, ita & à justo fulmine Pontificio; quomodo *minùs* probabiles, ac verisimiles, imò *probabiliùs* falsæ, erunt? *ut quid ergo diligitis vanitatem, & quæritis Mendacium? Ps. 4. v. 3.*

81. Ad sextum denique, ejúsque primum membrum *neg. suppositum*, quòd scilicet talis inquisitio semper sit necessaria; dum enim nil *rationabile* in contrarium occurrit, quod propositam actionem *meritò* reddat suspectam, nunquam non satis *prudenter* ac *licitè*, quis operatur, etiam sine *morosa* inquisitione. Quod si tamen subortò *rationabili* dubiò de honestate aut licentia actionis, debeat quis diligentius inquirere, & altiùs nonnihil investigare *veritatem*, ne id quæso! dicatur *nimìs* arduum & difficile, aut inanibus *scrupulis* obnoxium: si enim in negotiis ac rebus *bona* fortunæ, vitæ, famæ concernentibus *ultrò certiora & tutiora* sollicitè inquirimus; cur grave *nimìs* sit, *probabiliora* saltem inquirere ac sequi in negotiis *animæ*? & si, ut observat Chrysostomus *Homil. 44. in Math. Vestimenta empturus* giras unum negotiatorem post alterum, & ubi meliores vestes inveniris, ac pretiò viliori, ab illo comparas; an non oportet populum circuire omnes Doctores, & inquirere, ubi sincera *Veritas Christi* venundatur, & ubi corrupta? ac veriore eligere plusquam vestimentum &c. Ne scilicet, ut *Lib. de Noë & Arca, cap. 4.* deplorat Ambrosius, sine considera-

tione aliqua ruamus in lapsum; sed potius assimilemur viro sapienti, qui domum suam edificat supra petram Doctrinæ solidioris, ac certioris. Math. 7. v. 24. vid. etiam supra num. 19.

82. Ad alterum dico, *suadere* Pœnitentibus *probabiliora* semper, aut *tutiora*, non esse indignum Confessariis & Curatoribus animarum; nam, ut docet S. Antonius 2. P. tit. 1. cap. 10 §. 2. *Semper tutior via consulenda est, sed non imperanda.* Quamobrem si Confessarius advertat, Pœnitentem sectari opiniones, in se quidem, aut sibi minùs probabiles, minùsque tutas, quæ tamen Pœnitenti videantur magis probabiles, potest, ac debet ipsum absolvere, seclusâ saltem *omni* injuriâ, damnô, ac periculô tertii: si enim licet, ac expedit quandôque, relinquere aliquem in errore *materiali* ad vitanda & impedienda *graviora* mala, aut peccata *formalia*; dum nempe ex manifestatione *veritatis* nullus omninô speratur fructus, e. g. in casu Matrimonii ob impedimentum aliquod *occultum* reipsâ invalidi, à cujus usu tamen Pœnitens vel nollit, vel sine *graviori* incommodo & scandalo non posset abstinere, aut separari &c. Cur id pariter non liceat in usu Sententiæ *minùs*, vel *æque* probabilis, ac *minùs* tutæ, relictâ *probabiliori*?

83. Ad ultimum denique *neg. ant.* Quamvis enim hæc nostra Sententia juxta monitum
Salva-

Salvatoris *Math. 7. v. 13* & seq. *latam* & *spatiosam multorum viam*, quæ ducit ad perditionem, sollicitè declinet, & *ardtorem* nonnihil, quæ ducit ad vitam, omnibus eligendam meritò suadeat, *Fugum* tamen *Christi* haud reddit amarum, nec *onus* ejusdem grave (utut etiam *Anselmus* in *cit. Math. locum*, & in persona *Christi* dicat: *Dura videntur vobis, quæ præcipia, & angusta, sed per hanc duritiem & angustiam intrandum est vobis ad vitam; per latam enim viam intratur ad mortem &c.*) cùm non tutiorem semper ac omninò certam, sed probabiliorem duntaxat & verisimiliorem Sententiam ex duabus oppositis eligendam ac sequendam esse teneamus; quia enim ad rectè & prudenter agendum præcipuè requiritur veritas, atque erroris fuga, hinc major probabilitas, & apparentia veritatis in re ambigua, præferenda sanè videtur majori securitati, ne imponamus onus, quod Deus non imposuit. Et verò, cùm amanti nihil sit grave, aut difficile, vel ipsò amore etiam vanò & profanò teste; *Fugum* autem, & *onus Christi* consistat in amore, secundùm illud, *Joan. 15. v. 12. hoc est Præceptum meum, ut diligatis invicem, SICUT dilexi vos*: idque hæc nostra Sententia longè magis promoveat, quàm opposita, planè non reddit vel *Fugum Christi* amarum, vel *onus* grave, accedente præsertim potentissimâ Dei Gratiâ, tranquilliori conscientia, & Divinæ consolationis dulcedine. Sed etsi,

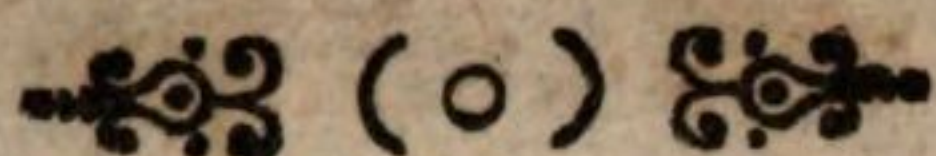
ut loquitur cœlestis norma vitæ, Doctor, & Dux
 Benedictus, in Prologo S. Regulæ, quid paululum
 restrictius, dictante æquitatis NB. ratione, propter
 emendationem vitiorum, & conservationem Cha-
 ritatis procedat; processu tamen conversationis
 & Fidei, dilatato corde, inenarrabili dilectionis
 dulcedine curritur via mandatorum Dei; quam
 quidem hæc Sententia, favens potius Legi &
 Charitati, quàm Libertati, præcipuè commen-
 dat, quamque adeò omnes illius Filii & Disci-
 puli, cum Purpuratis Senatoribus nostris, ac
 Reverendissimis Visitatoribus, aliisque *suprà*
num. 57. laudatis, non solum amplecti, verum
 etiam perpetuò amplectendam esse, unani-
 mî consensu sentire

deberent:

Vt In Ipsa oMnIbVsqVe
 aLlIs gLorIfICetVr
 DEVS.

Seque-

Sequere nunc demum Amice Lector ! Sententiam *benigniore*, ac relictâ *probabiliori* opinione de *multis* erroribus aut mendis huic opusculo inspersis, elige & amplectere oppositam utut *minùs* probabilem (si non penitùs improbabilem) de *nullis*; vel saltem *benignè* excusa, & condona,

200
 1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900
 1901
 1902
 1903
 1904
 1905
 1906
 1907
 1908
 1909
 1910
 1911
 1912
 1913
 1914
 1915
 1916
 1917
 1918
 1919
 1920
 1921
 1922
 1923
 1924
 1925
 1926
 1927
 1928
 1929
 1930
 1931
 1932
 1933
 1934
 1935
 1936
 1937
 1938
 1939
 1940
 1941
 1942
 1943
 1944
 1945
 1946
 1947
 1948
 1949
 1950
 1951
 1952
 1953
 1954
 1955
 1956
 1957
 1958
 1959
 1960
 1961
 1962
 1963
 1964
 1965
 1966
 1967
 1968
 1969
 1970
 1971
 1972
 1973
 1974
 1975
 1976
 1977
 1978
 1979
 1980
 1981
 1982
 1983
 1984
 1985
 1986
 1987
 1988
 1989
 1990
 1991
 1992
 1993
 1994
 1995
 1996
 1997
 1998
 1999
 2000
 2001
 2002
 2003
 2004
 2005
 2006
 2007
 2008
 2009
 2010
 2011
 2012
 2013
 2014
 2015
 2016
 2017
 2018
 2019
 2020
 2021
 2022
 2023
 2024
 2025
 2026
 2027
 2028
 2029
 2030
 2031
 2032
 2033
 2034
 2035
 2036
 2037
 2038
 2039
 2040
 2041
 2042
 2043
 2044
 2045
 2046
 2047
 2048
 2049
 2050
 2051
 2052
 2053
 2054
 2055
 2056
 2057
 2058
 2059
 2060
 2061
 2062
 2063
 2064
 2065
 2066
 2067
 2068
 2069
 2070
 2071
 2072
 2073
 2074
 2075
 2076
 2077
 2078
 2079
 2080
 2081
 2082
 2083
 2084
 2085
 2086
 2087
 2088
 2089
 2090
 2091
 2092
 2093
 2094
 2095
 2096
 2097
 2098
 2099
 2100
 2101
 2102
 2103
 2104
 2105
 2106
 2107
 2108
 2109
 2110
 2111
 2112
 2113
 2114
 2115
 2116
 2117
 2118
 2119
 2120
 2121
 2122
 2123
 2124
 2125
 2126
 2127
 2128
 2129
 2130
 2131
 2132
 2133
 2134
 2135
 2136
 2137
 2138
 2139
 2140
 2141
 2142
 2143
 2144
 2145
 2146
 2147
 2148
 2149
 2150
 2151
 2152
 2153
 2154
 2155
 2156
 2157
 2158
 2159
 2160
 2161
 2162
 2163
 2164
 2165
 2166
 2167
 2168
 2169
 2170
 2171
 2172
 2173
 2174
 2175
 2176
 2177
 2178
 2179
 2180
 2181
 2182
 2183
 2184
 2185
 2186
 2187
 2188
 2189
 2190
 2191
 2192
 2193
 2194
 2195
 2196
 2197
 2198
 2199
 2200
 2201
 2202
 2203
 2204
 2205
 2206
 2207
 2208
 2209
 2210
 2211
 2212
 2213
 2214
 2215
 2216
 2217
 2218
 2219
 2220
 2221
 2222
 2223
 2224
 2225
 2226
 2227
 2228
 2229
 2230
 2231
 2232
 2233
 2234
 2235
 2236
 2237
 2238
 2239
 2240
 2241
 2242
 2243
 2244
 2245
 2246
 2247
 2248
 2249
 2250
 2251
 2252
 2253
 2254
 2255
 2256
 2257
 2258
 2259
 2260
 2261
 2262
 2263
 2264
 2265
 2266
 2267
 2268
 2269
 2270
 2271
 2272
 2273
 2274
 2275
 2276
 2277
 2278
 2279
 2280
 2281
 2282
 2283
 2284
 2285
 2286
 2287
 2288
 2289
 2290
 2291
 2292
 2293
 2294
 2295
 2296
 2297
 2298
 2299
 2300
 2301
 2302
 2303
 2304
 2305
 2306
 2307
 2308
 2309
 2310
 2311
 2312
 2313
 2314
 2315
 2316
 2317
 2318
 2319
 2320
 2321
 2322
 2323
 2324
 2325
 2326
 2327
 2328

新刊增補文獻備考

卷之七

Schallhamer, Bernhard, / Rieger, Ans. / Henigler, Wilibald

Vox tonitruī in rota, sive legitima ac verior conscientia

Ratisbonae 1732

Diss. 515

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10840534-0

VD18 15143066-001